

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Druhá světová válka v obci Ratiboř – vybrané události a osudy obyvatel obce

Bc. Nela Galetová

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Akademický rok: 2019/2020

Studijní program: Učitelství základů společenských věd
a občanské výchovy pro střední školy a 2. stupeň základních
škola

Forma studia: Kombinovaná

Specializace/kombinace: Učitelství základů společenských věd
a občanské výchovy pro střední školy a 2. stupeň základních
škola / Učitelství přírodopisu a environmentální výchovy pro 2.
stupeň základních škol (USVma-UPREVMi)

Specializace v rámci které má být VŠKP vypracována: Učitelství základů společenských věd a občanské výchovy pro střední
škola a 2. stupeň základních škol maior

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

Jméno a příjmení: **Bc. Nela VŠETEČKOVÁ**

Osobní číslo: **D19372**

Adresa: **Ratiboř 482, Ratiboř, 75621 Ratiboř u Vsetína, Česká republika**

Téma práce: **Druhá světová válka v obci Ratiboř – vybrané události a osudy obyvatel obce.**

Téma práce anglicky: **The Second World War in Ratiboř – selected events and fates of the inhabitants of the village.**

Vedoucí práce: **Mgr. Pavel Krákora, Ph.D.**
Katedra společenských věd

Zásady pro vypracování:

Ve své diplomové práci se budu zabývat vybranými událostmi a osudy obyvatel obce Ratiboř za II. světové války.

1. Úvod
2. Situace v Ratiboři v období 1939 – 1945
3. Střety nacistů s odbojáři v obci
4. Vybrané osudy místních obyvatel
5. Didaktická část
6. Závěr

Seznam doporučené literatury:

- Haša, Stanislav, Josef Pňikryl, Ladislav Baletka, Florian Mynařík, Jan Zubiček, Františka Malučká. *Partyzánská obec Ratiboř*. Ostrava: Moravské tiskařské závody, 1980.
- Pňikryl, Josef. *1. čs partyzánská brigáda Jana Žižky: srpen – listopad 1944*. Ostrava: Profil, 1976.
- JURÁŇ, Josef a kolektiv autorů. *Ratiboř – ocalašská dědina*. Ratiboř, 2006.
- *Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955)*, státní okresní archiv Vsetín.
- Periodikum: *Nové Valašsko: Tjedeník OV KSČ a ONV na Vsetíně*.

Anotace

Jméno a příjmení:	Nela Galetová
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Krákora, Ph.D.
Název práce:	Druhá světová válka v obci Ratiboř – vybrané události a osudy obyvatel obce
Název v angličtině:	The Second world war in the village of Ratiboř – selected incidents and fates of inhabitants of the village
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá obdobím druhé světové války v obci Ratiboř na Vsetínsku. Teoretická část je zaměřena především na popis událostí v obci v letech 1939 – 1945. Součástí práce jsou i vzpomínky místních obyvatel na válečné období. V praktické části je uvedeno zařazení tématu do kurikula, konkrétní návrh exkurze v obci Ratiboř a příprava na vyučovací hodinu výchovy k občanství.
Klíčová slova:	Historie obce Ratiboř u Vsetína, odbojová činnost, partyzáni, regionální dějiny, návrh vzdělávací exkurze, návrh přípravy na vyučovací hodinu
Anotace v angličtině:	The diploma thesis deals with the period of the Second World War in the village of Ratiboř in the Vsetín region. The theoretical part is mainly focused on the description of the incidents in the village in the years 1939 – 1945. The work also includes the memories of the local residents of the war period. In the practical part, the inclusion of the topic in the curriculum, a specific proposal for an excursion in the village of Ratiboř, and preparation for the citizenship education class are indicated.
Klíčová slova v angličtině:	History of the village of Ratiboř near Vsetín, resistance activities, partisans, regional history, proposal for an educational excursion, lesson preparation proposal

Rozsah práce:	71 stran
Jazyk práce	čeština

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Druhá světová válka v obci Ratiboř – vybrané události a osudy obyvatel obce zpracovala samostatně s použitím citované literatury a použitých zdrojů pod vedením Mgr. Pavla Krákory, Ph.D.

V Olomouci 2024

Nela Galetová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu diplomové práce Mgr. Pavlu Krákorovi Ph.D. za odborné vedení a ochotné udělování praktických rad v průběhu zpracovávání diplomové práce. Děkuji také své rodině za velkou podporu a trpělivost, kterou mě po celou dobu studia a psaní této práce zahrnovali.

Obsah

Úvod.....	9
1 Okres Vsetín.....	11
2 Ratiboř.....	12
2.1 Ratiboř za první světové války.....	13
2.2 Ratiboř v meziválečném období.....	13
3 Ratiboř za druhé světové války.....	16
3.1 Příchod Němců - 1939.....	16
3.2 Nástin událostí 1940 - 1944.....	17
3.3 Vítězný rok 1945.....	19
3.3.1 Poválečný vývoj v obci.....	20
4 Odbojová činnost v Ratiboři.....	22
4.1 Partyzánská schůze na Mynaříkově pile v Ratiboři.....	24
4.2 Ctibor Čermák.....	25
5 Místa v Ratiboři úzce spjata s válkou.....	27
5.1 Pila v Ratiboři.....	27
5.2 Paseka Hrabí.....	28
5.2.1 Vzpomínka Jana Maniše.....	30
5.3 Údolí Borčí.....	30
5.3.1 Vzpomínka manželů Hynkových.....	31
5.4 Paseka U Malinů.....	32
5.5 Spívalova dolina.....	32
6 Vzpomínky místních pamětníků.....	35
6.1 Anastázie Králová – schůze na pile.....	36
6.2 Jan Mikšík – vypálení pasek u Londů.....	37
6.3 Věra Smilková – rodačka z pasek.....	38
6.4 Miroslav Škrabánek – partyzán z Hrabí.....	39
6.5 Ladislav Vítek – partyzán z Růžďky působící v Ratiboři.....	40
7 Praktická část.....	43
7.1 Zařazení tématu do kurikula základního vzdělávání.....	43
7.2 Zařazení tématu do kurikula gymnázií.....	44
7.3 Zařazení tématu do školního vzdělávacího programu.....	45
7.4 Vlastní návrh exkurze.....	46
7.4.1 Detailní popis exkurze.....	48

7.4.2 Dílčí závěr exkurze	52
7.5 Návrh přípravy vyučovací hodiny	53
Závěr.....	56
Seznam použité literatury a elektronických zdrojů	58
Seznam Příloh	60

Úvod

Tématem předložené diplomové práce je období druhé světové války v obci Ratiboř na Vsetínsku, především cílené na životy místních obyvatel a jejich vzpomínky na nelehké období. Již ve své bakalářské práci jsem se zabírala válečnými událostmi v obci, konkrétně pak působením partyzánského oddílu vedeného Jánem Ušiakem, který byl na Valašsko vyslán z kyjevského Svjatošinu za účelem diverzní činnosti proti německým jednotkám na území východní Moravy. Díky novým poznatkům zjištěným při vypracovávání své bakalářské práce jsem se rozhodla o jejich další prohloubení, což povede k rozšíření mého pohledu na zvolený úsek historie mé rodné Ratiboře.

Cílem teoretické části diplomové práce je tedy podat ucelený pohled na život v obci Ratiboř za druhé světové války. Pro práci bude nezbytné získat informace týkající se běžného života, především pak vzpomínek místních pamětníků, které se pokusím zařadit do kontextu doby a místa. Jelikož v dochovaných publikacích popisujících události druhé světové války z poválečného období došlo pod vlivem komunistické ideologie k zidealizování partyzánského hnutí a příchodu vojáků Rudé armády, proto považuji za důležité zachycení těchto vzpomínek na válku od místních obyvatel, kteří ji osobně zažili, aby došlo k zachování autentického obrazu té doby. Nezkreslenou formu událostí si lidé nejčastěji sdělovali v domácím prostředí a docházelo tak k jejich ústnímu předávání z generace na generaci. S odstupem času, kdy potomci pasekářů mohli svobodně mluvit se dozvídáme i druhý pohled na události a činy partyzánů, kteří ne vždy byli čestní a milí, ale také dokázali být k obyvatelům na samotách velmi tvrdí a nelítostně si brát to, co potřebují. Nutno však dodat, že pod vlivem okolností se místní nakonec raději podvolili členům odbojových organizací, a i přes všechn strach potřebnou pomoc poskytli, než se podřídit Němcům a ulehčit jim tak jejich válečný postup. I díky obětavosti občanů, především odvaze místních pasekářů se odbojovým organizacím dařilo úspěšně konat na území Valašska diverzní akce proti německým jednotkám, což přispívalo k jejich postupnému oslabování.

V praktické části diplomové práce se pokusím o aplikaci daného tématu regionálních dějin do kurikula základních škol i gymnázií. Cíleně se poté zaměřím především na zařazení tématu do výuky předmětu občanské výchovy na druhém stupni základního vzdělávání. Výchozím dokumentem pro svou přípravu zvolím školní vzdělávací program ZŠ Hošťálková – Brána poznání. Jako vhodnou organizační formu pro předání poznatků o daném tématu žákům jsem zvolila formu exkurze. Cílem bude, aby žáci nově získané poznatky o historických

událostech svého regionu dokázali propojit s dějinami celé České republiky a správně zařadit do kontextu moderních dějin. Během exkurze se pokusím žáky namotivovat k dalšímu zájmu a prohlubování znalostí o blízkém okolí svého bydliště potažmo k zájmu o svou vlast. Exkurze by kvůli časové náročnosti a nutnosti dalšího dozoru nemusela být vedením školy schválena. Z toho důvodu je součástí praktické části i návrh přípravy hodiny výchovy k občanství, která bude zaměřena na téma regionálních dějin.

V závěrečné části diplomové práce jsou uvedeny přílohy – pracovní listy, které žáci budou vyplňovat v průběhu exkurze, řešení pracovních listů a další materiály potřebné k realizaci exkurze a výuky.

1 Okres Vsetín

Vsetínsko se nachází na východní Moravě a díky své rozloze je největším okresem Zlínského kraje. Jihovýchodní část je součástí státní hranice mezi Českou republikou a Slovenskou republikou. Nachází se zde 59 obcí, z toho je 6 měst a 1 městys. Hlavními centry Valašska jsou okresní město Vsetín, Valašské Meziříčí a Rožnov pod Radhoštěm. Geograficky Vsetínsko spadá do oblasti západních Karpat a etnograficky zařazujeme na Valašsko. Nejvyšší vrchol Vysokou nalezneme v Hostýnsko-vsetínských vrších s nadmořskou výškou 1024 metrů. Okres Vsetín patří mezi nejlesnatější oblasti v České republice, lesy zde zabírají téměř polovinu celkové plochy okresu. „*Horský charakter území spolu s pastevním způsobem hospodaření a kdysi opožděným rozvojem industrializace zpomalil antropogenizaci přírody okresu; horské celky si zachovávají na mnoha místech neporušené přírodní krásy.*“¹ V současnosti se na tomto území dynamicky rozvíjí cestovní ruch zaměřený na aktivní sportovní využití, k tomuto rozvoji dochází zejména díky krajinným podmínkám Vsetínska, především na území CHKO Beskydy.²

Od počátku region patřil spíše k průmyslově zaostalejším v republice, velká část obyvatel se živila převážně zemědělstvím a pastevectvím. Situace se zlepšila v meziválečném období, kdy se na Vsetínsku spustila výroba v závodech Zbrojovky ve Vsetíně a v Jablůnce. Pracovní příležitosti přinesla i výstavba nového železničního spojení, které propojovalo severní a jižní část Valašska. Dopravní dostupnost zlepšila nová vlaková linka, která byla přímým spojením mezi Vsetínem, Brumovem-Bylnicí a slovenským městem Púchovem.

V dnešní době se okres Vsetín řadí mezi moderní a dynamicky se rozvíjející region ve Zlínském kraji. Průmysl, zemědělství i služby si udržují dobrou úroveň. Firmy, ve kterých je zaměstnáno nejvíce lidí, se zaměřují na strojírenskou a dřevozpracující výrobu. Města a obce mají širokou nabídku kulturních zařízení. Bohatý program nabízí nejen kulturní domy, ale i divadelní scény. Navštěvované jsou Valašské Národní Divadlo v Karolínce, Divadlo v Lidovém domě ve Vsetíně nebo Divadlo Schod ve Valašském Meziříčí. Oblíbené jsou i místní folklorní skupiny, díky kterým se zachovávají nejen valašské písně, tance, ale i veškeré tradice.³

¹Baletka, L. a Zapletal L. *Okres Vsetín*. Ostrava, 1987. s. 7.

²*Charakteristika okresu Vsetín*. [online]. [cit. 2024-02-18].

Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xz/charakteristika_okresu_vsetin

³*Hospodářství na Vsetínsku*. [online]. [cit. 2024-02-18].

Dostupné z: <https://valasskovkostce.cz/metodiky/hospodarstvi/>

2 Ratiboř

Obec Ratiboř se nachází ve Zlínském kraji přibližně 7 km západně od Vsetína. Leží na východě Hostýnských vrchů v nadmořské výšce 343 metrů. Nejvyšším místem je kopec Drastihlava s výškou 695 metrů. Obcí protéká potok Ratibořka, který pramení v sousední vesnici Hošťálková pod kopcem Troják a vlévá se zleva do řeky Vsetínské Bečvy. V obci žije 1 828 obyvatel (údaj dostupný k 1. 1. 2023).

První písemná zmínka o osadě Ratiboři je z roku 1306 z dob Václava III., který chtěl založit cisterciánský klášter Králův Trůn (lat. Thronus regis) na soutoku Bečvy a Ratibořky. Kvůli zavraždění Václava III. v Olomouci k výstavbě kláštera nedošlo. Přípomínkou tohoto úmyslu je zlatá koruna ve znaku obce. Spolu se ní jsou ve znaku vyobrazeny tři stříbrné květy zvonku na modrém podkladu. Ve středověku byla Ratiboř součástí vsetínského panství, stejně jako v ostatních obcích na Valašsku zde převládal salašnický způsob života. Obyvatelé se živili nejen zemědělstvím, ale také drobným řemeslnictvím.⁴

Dnes řadíme Ratiboř mezi vyspělé obce Zlínského kraje. Na celém území je zavedena vodovodní síť, plynofikace, kanalizace s čističkou odpadních vod a kabelová televize s vysokorychlostním internetem. V posledních letech došlo k rozsáhlým revitalizacím a modernizacím infrastruktury, veřejných budov a sportovišť. Spolu s rekonstrukcí budov vznikly nové bytové jednotky pro sociálně znevýhodněné spoluobčany. Obec také nabízí širokou občanskou vybavenost. V centru obce se nachází nově zrekonstruovaná mateřská škola a pětiletá základní škola. Modernizací a stavebními úpravami prošla i budova obecního úřadu, kde se nachází pobočka České pošty, lékárna a zdravotní středisko, které poskytuje služby praktických lékařů pro všechny věkové skupiny i péči zubaře. V obci jsou nejen obchody s potravinami, ale také obchody se speciálním zaměřením na chovatelské, či zahrádkářské potřeby. V blízkosti centra obce se nachází Karolovo pekařství, které má dlouholetou tradici pečení chleba. Za své úspěchy obec získala několik ocenění. „*V roce 2019 obec získala zlatou stuhu za vítězství v krajském kole soutěže Vesnice roku a v celorepublikovém finále této soutěže se umístila na 2. příčce. V roce 2022 Ratiboř zaznamenala významný mezinárodní úspěch,*

⁴Ratiboř (okres Vsetín). [online]. cit. 2024-02-18]. Dostupné z: <https://www.valach.cz/clanky/ratibor-okres-vsetin-informace-a-podrobnosti/>

když v konkurenci 21 evropských obcí obdržela Zlaté ocenění Evropské ceny obnovy vesnice, které si ratibořští převzali v květnu 2023 na slavnostním vyhlášení v Německu.“⁵

2.1 Ratiboř za první světové války

Válka byla na našem území vnímána rozporuplně. Přestože lidé bojovat nechtěli, po vyhlášení mobilizace narukovali všichni muži. Jak ve své kronice píše tehdejší starosta obce Jan Škrla: „*Rád nešel nikdo, ale musilo se. A doufalo se, že vojna dlouho nepotrvá.*“⁶ S válkou přišla bída, lidé ve městech se spoléhali na dovoz potravin z vesnic. To bylo čím dál složitější, jelikož v důsledku odvodů mužů na frontu, klesl počet těch, kteří na polích hospodařili, a to znamenalo značné snížení úrody. Státu se odváděla nejen velká část vypěstovaného obilí a mnoho kusů dobytka, ale i mosazné, měděné či cínové předměty. Následkem nedostatku se rozšiřoval černý obchod a rozmáhala se lichva. Aby bylo možno financovat potřeby armády, došlo k vydání nových bankovek, což mělo za následek znehodnocení a úpadek měny. Rodinám mužů ve službě byla vyplácena měsíční podpora. Nebyla však příliš vysoká, jelikož finanční balíček podpory pro celou obec činil zhruba 40 000 korun.⁷ Další ranou pro obyvatelstvo bylo vypuknutí španělské chřipky, které se nevyhnuli ani obyvatelé Ratiboře. „*Utrpení obyvatel bylo hrozné. Posléze vše věstilo konec války, ne vítězný, nýbrž zničující, jenž měl ujařmené národy osvobodit.*“⁸ Dne 28. října 1918 přišla i do Ratiboře zpráva o vyhlášení samostatné Československé republiky, kterou místí přijali s velkou radostí a slávou. Na počest dosažené samostatnosti byla v obci 19. května 1919 vysazena památná lípa.

2.2 Ratiboř v meziválečném období

Po válce se obec převážně zaměřila na rozvoj zemědělství. Roku 1923 bylo vytvořeno vodní družstvo, které se snažilo o odvodnění krajiny. Zemědělská produkce však byla postižena nepříznivými počasí. Zápavy, které vytopily několik domů, vystřídalo veliké sucho a poté následovala zima, kdy udeřily silné mrazy.

Dne 1. 12. 1930 proběhlo sčítání lidu. V Ratiboři se nacházelo 249 domů, v nichž žilo 1 468 obyvatel. Většina obyvatel uvedla československou národnost a převážná část z nich se řadila k Českobratrské církvi evangelické.⁹

⁵Ratiboř(okresVsetín). [online]. [cit.2024-02-18].

Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Ratiboř\(okresVsetín\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Ratiboř(okresVsetín))

⁶Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 10.

⁷Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 11.

⁸Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 11.

⁹Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 24.

Krach americké burzy a následná krize se ve valašských obcích projevila se zpožděním. S modernějšími postupy a používáním nových hnojiv v zemědělství se stal rok 1933 úrodným. V důsledku nezaměstnanosti však klesla poptávka a zemědělské produkty se musely prodávat pod výrobními náklady, což vedlo k zadlužování. Dělníci byli krizí zasaženi ještě více. Téměř 90 % jich bylo bez práce. V Ratiboři to bylo 350 nezaměstnaných mužů. Zaměstnaných bylo pouze 30 dělníků, a to převážně v Bařových závodech ve Zlíně nebo v uhelných dolech na Ostravsku. Stát se snažil pomoci svým občanům vydáváním stravovacích lístků a poukázkami na chleba o váze 1, 2 kg.¹⁰ Zřídili Československou obilní společnost, která měla kontrolovat celostátní obilní hospodářství. *„Obilní monopol převedl ceny obilovin na rentabilní výši. Zabezpečil pravidelné zásobování obyvatelstva, vytvořil zásoby pro nutné nepředvídatelné případy, odstranil cizáckou německo-židovskou spekulaci, zjednodušil meziobchod a roztočil kola celého života hospodářského ve státě.*¹¹

V roce 1935 docházelo k postupnému uvolňování krize. Začaly se budovat nové silnice a železniční trati, což znamenalo vznik nových pracovních míst. Díky lesní reformě obec získala nové enklávy lesa v okolí Drastihlavy a Dvorců v Červených, což znamenalo zisk. *„Tyto lesy byly v rukou cizích. Bylo nutno převést je do rukou českých. To bylo úkolem lesní reformy.*¹²

Začátkem roku 1936 došlo k elektrifikaci obce, a tak se 4. dubna poprvé rozsvítily domácnosti elektrickým světlem. Začínají růst obavy z možného válečného konfliktu. *„Ceny zemědělských plodin a všechny jiné ceny byly stejné jako v letech předešlých. Ceny dřeva stouply. Souviselo to s politickou situací. Bylo cítit politické napětí v Evropě. Stoupalo zbrojení.*¹³ Začal stoupat i počet branných cvičení mužů od 14 do 30 let. Dne 24. září proběhla mobilizace 1. zálohy mužů do 40 let, z Ratiboře odešlo kolem padesáti mužů. Podle záznamů v kronice proběhla tato akce vzorně. V květnu 1938 proběhly volby do obecního zastupitelstva. Vyhrála strana Sociálně demokratická s 276 hlasy, na druhém místě se umístila strana Republikánská s 244 hlasy a na třetím místě skončila Národně socialistická strana se 146 hlasy. Komunistická strana dostala 69 hlasů a Občanská strana 48 hlasů.¹⁴ Po volbách došlo ke slučování stran, v Ratiboři tak vznikla strana Národní jednoty, strana Práce vytvořena nebyla.

¹⁰Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 25 - 26.

¹¹Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 46.

¹²Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 61.

¹³Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 86.

¹⁴Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 98.

V listopadu 1938 přišlo do naší obce přes 30 uprchlíků ze Sudet a Těšínska. Po celé zemi rostla míra nezaměstnanosti spojená s příchodem vystěhovalců z pohraničních oblastí. Kvůli tomu se začaly budovat pracovní tábory s vojenskou správou. „*Do nich byli povoláni nezaměstnaní a uprchlíci i z naší obce. Ti byli v pracovním praporu ve Velkých Karlovicích. Dělali tam silnici na Javorníkách.*“¹⁵

¹⁵Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín, s. 94.

3 Ratiboř za druhé světové války

3.1 Příchod Němců - 1939

Situace v zemi se nadále zhoršovala a vše nasvědčovalo nevyhnutelnému válečnému konfliktu v Evropě. Dne 15. března 1939 se Slovensko odtrhlo od Československa. Vznik protektorátu Čech a Moravy výstižně shrnul ratibořský kronikář. „*Slováci ošáleni Hitlerem a podvedeni Tisou a jinými zrádci odtrhli se od republiky a vyhlásili samostatný stát. Téhož dne přepadla německá armáda hranice Čech a Moravy, aby prý tyto země stejně už zmenšené o pohraniční kraje, neohrožovaly klid v Evropě. Čechy a Morava staly se protektorátem s německým protektorem na Hradčanech. Bylo to největší ponížení českého národa. Nikdo v Evropě se neozval.*“¹⁶ Téhož dne německá armáda postupovala přes Jablůnku do Vsetína, kde zřídila polní kuchyni. Ze zásob místních zde vařila polévku, kterou rozdávala. I pár místních z Ratiboře se vydalo pěšky na Vsetín pro jídlo. „*Podělování polévkou Němci fotografovali a tyto obrázky rozšiřovali v zahraničních novinách, aby dokazovali, jaký hlad byl u nás.*“¹⁷

S příchodem okupačních vojsk souviselo i zatýkání všech, kdo se novému režimu nechtěl přizpůsobit nebo nesplňoval nová pravidla. Zajatce transportovali rovnou do koncentračních táborů. Strach lidí motivoval k různým činům. Mnozí se ve snaze zachránit sebe a své nejbližší rozhodli donášet někdy i nepodložené informace na své sousedy příslušným orgánům. Nikdo si tak nemohl být jistý svým osudem.

Ihned po příchodu Němců na naše území začala probíhat germanizace českého národa. Na všechna důležitá místa si Říše dosazovala své lidi a vyžadovala veškerou komunikaci převážně v německém jazyce. Všechny politické strany i organizace byly rozpuštěny, jediné povolené politické hnutí bylo Národní souručenství v čele s Emilem Háhou.¹⁸ Z Ratiboře do organizace vstoupili téměř všichni muži, předsedou se stal řídicí učitel Josef Frydrych. Kulturní život v obci a náladu místních se snažili pozvednout hasiči, kteří začali usilovat o vybudování kina v budově hostince U Pilčků, který se nacházel ve středu Ratiboře. Obecní zastupitelstvo nakonec schválilo finanční výpomoc a projekt se mohl spustit. První film v ratibořském kině se promítal 28. září s názvem „Mravnost nade vše“. Na podzim tohoto roku

¹⁶Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 101.

¹⁷Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 105.

¹⁸Národní souručenství vzniklo bezprostředně po německé okupaci. Hlavním cílem bylo sjednocení a povzbuzení českého národa a pospolitost k Říši. Organizace byla zrušena 4. června 1945.

učitel Ladislav Bartoník zřídil i pro Ratibořany oddíl Sokolu ve vedlejší obci Hošťálková.¹⁹ Němcům však brzy došlo, jakou morální oporou bude Sokol pro český lid a jaká pro ně z toho plyne hrozba. Proto spolek zakázali a vedoucí činitele zatkli. „*Jako župní funkcionář byl 8. října 1941 zatčen i zdejší učitel Ladislav Bartoník. Po krátkém vyšetřování na Vsetíně byl odvezen do Brna a potom do tábora smrti v Osvětimi, kde zahynul v únoru 1942.*“²⁰

Po zavedení vázaného hospodářství museli zemědělci odevzdávat mléko a vejce. Bylo nařízeno, které plodiny se mají pěstovat a kolik kilogramů z této úrody se bude muset odevzdat. Obyvatelé pomalu začínali strádat a situaci zhoršily i květnové povodně, které obec zasáhly a část úrody zničily. Téhož roku byly zavedeny i lístky na potraviny, mýdlo a později i lístky na oděv zvané šatenky.²¹ V průběhu války se nařízení zpříšňovala. Roku 1941 se začaly vydávat tabačky a s nimi se mezi lidmi hojně obchodovalo. Na Vsetínská jatka se musely odevzdávat kusy hovězího a vepřového dobytka. Byl zakázán volný prodej ovoce a zeleniny. Včelaři odevzdávali 2 kg medu z jednoho včelstva. Přestože probíhaly přísné kontroly, lidem se občas podařilo něco navíc uschovat pro vlastní potřebu.²²

Němci začali s náborem dělníků do Německa. Nejdříve byly odchody dobrovolné, muži si zde vydělali dost peněz, které posílali domů. Z naší obce odešlo několik občanů. Později se však situace obrátila. Nábory se staly nucené a dělníkům v Německu se vedlo špatně. Peníze za odvedenou práci nedostávali žádné, měli hlad a spoléhali na zasloupenou pomoc z domova, která se k nim často vůbec nedostala. Z Ratiboře bylo odvečeno 40 mužů, kteří se však vrátili během jara 1945 domů.²³

3.2 Nástin událostí 1940 - 1944

Pro potřebu války bylo nutné vyrobit velké množství zbraní. Zbrojní produkce vzrostla i na Vsetínsku, kde se začalo vyrábět ve Zbrojovce Vsetín téměř nepřetržitě. Ta byla postavena v roce 1936, v roce 1937 se spustila výroba.²⁴ Původnímu účelu pomoci obranyschopnosti země sloužila krátce, ihned po zahájení okupace spadala do zbrojního programu Německa. Autobusové linky zde dovážely dělníky čtyřikrát denně. „*Protože zbrojovka neměla na Vsetíně*

¹⁹Juráň, J. a kolektiv autorů. *Ratiboř – valašská dědina*. Ratiboř. 2006. s. 46 – 47.

²⁰*Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955)*, státní okresní archiv Vsetín. s. 106.

²¹Juráň, J. a kol. *Tamtéž*. s. 47.

²²*Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955)*, státní okresní archiv Vsetín. s. 116.

²³*Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955)*, státní okresní archiv Vsetín. s. 105.

²⁴Havliš, V. *Zbrojovka Vsetín 1937 – 1972*. Vsetín: Zbrojovka Vsetín, 1972. s. 5.

dost bytů pro své zaměstnance, bydlelo mnoho rodin na vesnicích. I v naší obci bydlelo 10 cizích rodin. ²⁵

Roku 1941 byly v Ratiboři zřízeny dvě sběrný surovin, a to v domě č. 42 u paní Heryánové a v domě č. 188 u Jana Novosáda.²⁶ Komu se podařilo z úrody nebo chovu něco uschovat, mohl to poté prodat na černém trhu, kterému se v této době obzvláště dařilo. Ceny základních surovin vzrostly několikanásobně, než byly běžné před válkou. „*Za kg rýže nebo žita se platilo až 2000 Kč. Za 1 kg másla až 500 Kč, za sádlo 600 Kčs, za maso 200 Kčs, za vajíčko až 15 Kč, za mléko 10 – 12 Kč.*“²⁷ Těžká doba vyvolávala v lidech to nejhorší, mezi místními bylo několik udavačů, kteří pod vidinou výhody donášeli na své spoluobčany. Často se jednalo o pouhé domněnky nebo zcela vymyšlené skutečnosti. Jistý si v té době nemohl být nikdo. „*Bud' Bohu žalováno, že i v Ratiboři byli udavači. První oběti udavačství byl Martin Kelárek č. 162, Adolf Machala pekař č. 35, jeho manželka Emilie, jejich příbuzný Jaroslav Juřica č. 35, Josef Pilčík, hostinský č. 207, Josef Goldemund, důchodce č. 203, Otakar Svozil, úředník okresního úřadu na Vsetíně, bytem v Ratiboři č. 272.*“²⁸ Všichni byli zatčeni v květnu 1942 za údajný poslech rozhlasu z Londýna či Moskvy. Po devítiměsíčním tvrdém vyšetřování byli Německým lidovým soudem v Ostravě osvobozeni. Josef Pilčík však krutému osudu neunikl. Znovu ho zatkli a společně i se synem je odvezli do pracovního tábora v Mírošově, důvodem zatčení byla jeho manželka Marta roz. Kleinová, která pocházela z židovské rodiny, ač sama přestoupila k církvi evangelické.

Na jaře v roce 1943 proběhla namátková kontrola místních zemědělců. Přeměřovala se výměra půdy i kontrola záznamů o vážení obilí. Revize skončila bez větších dramát. V březnu tohoto roku byla provedena registrace osob. Muži od 18 do 65 let a ženy od 17 do 45 let byli nahlášeni k pracovní povinnosti a dostali pracovní knížku.²⁹

Nad naším územím se ve válečných letech staly součástí běžného života časté přelety vojenských letadel. Rostlo nebezpečí leteckých útoků, proto v domech nesměly chybět nádoby s pískem a konve s vodou. Začátkem roku 1944 začala hromadně nad naším územím prolétat spojenecká letadla, která shazovala propagační letáky. Tyto přelety viděli obyvatelé rádi, vzbuzovaly v nich odvahu a pocit, že se možný konec zlých časů blíží.

²⁵Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 105.

²⁶Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 124.

²⁷Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 117.

²⁸Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 104.

²⁹Juráň, J. a kol. *Tamtéž.* s. 47.

3.3 Vítězný rok 1945

V únoru zcela obsadili němečtí vojáci budovu Základní školy v Ratiboři a domy v jejím blízkém okolí. Často se zde měnili, podle potřeby na frontě, která se postupně bortila. Prostory naposledy zabrali němečtí dělostřelci 3. května, kteří byli na ústupu před Rudou armádou. Byli velmi krutí a pro místní nebezpeční. Vyhlásili na území obce stanné právo, to znamenalo, že nikdo nesměl vyjít z domu. Mezi lidmi se šířila panika, poněvadž se obávali, že právě v Ratiboři dojde ke střetu Rudé armády a Němců, což způsobí nejen obrovské škody na majetku, ale i obrovské civilní ztráty. V těch dnech jim na klidu nepřidala ani poplašná zpráva, že je město Vsetín v plamenech. V nočních hodinách ze 4. na 5. května se obcí rozléhala střelba. Německá jednotka se dala na útěk z Ratiboře směrem do Hošťálkové, kde ji překvapili partyzáni.³⁰ Oddíly spojeneckých armád se dostávaly postupně do obce. *„Jednotky československého armádního sboru bojující po boku Rudé armády použily pro přechod Bečvy mostu semetínského a v sobotu dne 5. května 1945 v 7 hodin ráno vešly první československé jednotky do naší obce.“*³¹

Euforie po osvobození obce byla obrovská. Hned v prvních dnech měli místní touhu se vypořádat se všemi a vším co bylo jakkoliv spojováno s nacisty. Nejdříve se zaměřili na udavače. *„Tak Ignác Kajš čís. 13, jeho syn Rudolf a Štěpán Rožnovjác čís. 164 byli rozhořčenými lidmi vyvedeni z bytů a na ulici napadeni. Potom byli uloženi na auto a odvezeni do koncentračního tábora na Vsetíně.“*³² Rudolf Kajš jako jediný přežil a po půl roce byl propuštěn. Ostatní udavači se s blížícím koncem války a ze strachu z pomsty od spoluobčanů raději z obce odstěhovali. Někteří se trestu nevyhnuli, byli zatčeni a lidovým soudem nejčastěji odsouzeni k práci v trestaneckých pracovních táborech při československých uranových dolech u Jáchymova, Příbrami nebo Slavkova.

V Ratiboři došlo k hladkému přechodu z válečného do mírového stavu. Zásahu na tom měl revoluční výbor, který již tajně fungoval za války. V květnu 1945 došlo ke změnám ve složení výboru a vzniklo sedm pracovních odborů. Jejich úkolem bylo se co nejrychleji a nejefektivněji vypořádat s následky války a zajistit spravedlivé zásobování a pomoc pro občany. Nejdříve se zaměřili na rodiny s malými dětmi do 6 let, jelikož právě ty nejmenší děti nejvíce trpěly podvýživou. Těmto rodinám bylo nejdříve přidělováno mléko, máslo a vejce. Uskutečnila se i sbírka obilí pro tyto nejvíce potřebné rodiny. Na opravy veřejných prostor byla

³⁰Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 230 – 232.

³¹Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 119.

³²Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín. s. 132.

vytvořena pracovní četa. Zde pracovaly za trest i ženy, které byly za války v bližším kontaktu s německými vojáky. Tyto ženy měly být ostříhány na krátko, naštěstí k tomuto značení kolaborujících žen nedošlo.³³

Po odsunu Němců z osvobozeného území se lidé začali stěhovat do vylidněných pohraničních oblastí. V červenci se prvních několik rodin z Ratiboře odstěhovalo do Louček u Krnova, spoustu odešlo i do Jakubčovic, Starých Těchanovic, Oder a Vítkova. K těmto odchodům docházelo až do roku 1946. Celkem se z Ratiboře do pohraničních oblastí odstěhovalo přibližně dvě stě osob. Někteří z nich se však brzy vrátili zpět domů, jelikož bylo obtížné si najít v novém místě bydliště zaměstnání a stalo se tak velmi obtížné finančně zajistit rodinu a udržovat velké usedlosti po Němcích.

Dne 12. července 1945 se konaly volby do národního výboru dle nových demokratických pravidel republiky. Byli zvoleni kandidáti ze čtyř povolených politických stran. Nově složený výbor zvolil předsedou Floriana Mynaříka. Prvním větším úkolem nově zvoleného výboru bylo opravení místní základní školy a zřízení obecního rozhlasu.

3.3.1 Poválečný vývoj v obci

Poválečný vývoj v Ratiboři byl stejně jako v ostatních obcích Československa formován několika faktory, které ovlivňovaly politické, sociální i ekonomické prostředí. Po všech nezbytnostech, které bylo potřeba vyřešit primárně po vyhlášení mírového stavu docházelo k opravám a modernizacím zničených budov a silnic. Na obnovovacích pracích mají největší zásluhu právě místní, kteří se ve velkém počtu do práce zapojili a ne KSČ, která si tyto zásluhy připisovala. Postupná industrializace regionu přinesla mnoho nových pracovních pozic a příznivě ovlivnila i růst ekonomiky na Vsetínsku. Díky místním spolkům a organizacím se obnovoval i kulturní život, pořádaly se sportovní aktivity, oslavy a na Valašsku se opět vraceli k tradicím a folkloru. Na počest obětí války byly postaveny památníky a pamětní desky, aby došlo k udržování historického povědomí.

Poválečné atmosféry v Československu využil Sovětský svaz a již od roku 1945 upevňoval svůj vliv u nás, což vedlo k následnému hladkému nástupu komunistické vlády v roce 1948. Na území Valašska komunisté svůj vliv a oblibu u místních upevňovali připomínáním partyzánské činnosti, často až jejich lživou idealizací. Své ideologii připisovali veškeré zásluhy. „*Nejen bojová, ale i politická a uvědomovací činnost 1. čs. Partyzánské*

³³Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín, s. 133 – 134.

brigády Jana Žižky v posledních měsících druhé světové války zanechala ve vědomí a myšlení našich občanů hluboké kořeny a stala se východiskem našeho politického a hospodářského vývoje. Od roku 1945 vyrostly v naší obci desítky nových rodinných domků, vybudovali jsme stavby a zařízení, které nám mohou závidět i mnohem větší obce. ... Složité úkoly socialistické výstavby jsme mohli plnit jen díky cílevědomému vedení komunistické strany a díky našemu největšímu spojenci – Sovětskému svazu, který je zárukou našeho mírového žití.“³⁴

Jedním z cílů komunismu bylo sloučit malé soukromé zemědělce do velkého kolektivního družstva a tím zvýšit celkovou produktivitu. V 50. letech vznikla v okrese Vsetín první družstva. Ratiboř se kolektivizaci snažila co nejvíce vyhýbat. „*Podnikaví funkcionáři, kteří byli postaveni do čela JZD „zfalšovali“ zápis z ustavující schůze a na okresních orgánech si vymínili ještě další rok soukromého hospodaření. Tím si ratibořští vysloužili název „švindldružstvo“*“³⁵. Od roku 1958 již JZD fungovalo podle tehdejších norem.

³⁴Haša, S. a kolektiv. *Partyzánská obec Ratiboř*. Ratiboř, 1980. s. 3.

³⁵Juráň, J. a kol. *Tamtéž*. s. 130.

4 Odbojová činnost v Ratiboři

V historii se již několikrát prokázala síla vlastenectví českého lidu a nebylo tomu ani jinak v období teroru za druhé světové války. „*Těžký je život valašského lidu už odjakživa – a přece tento lid vytrval na svých místech, na půdě, na které sice živořil, ale kterou nade vše miloval. Vytrvali, jako by věděli, že jejich tu na těch horách bude ještě potřeba, že budou jednou povoláni k vážnému úkolu v nejtěžších chvílích českého národa.*“³⁶ Od prvních dnů okupace se lidé snažili různými způsoby sabotovat nová německá nařízení. Všichni měli společnou nenávist k Říši, strach ze zatýkání a trýznění blízkých osob dohnal spoustu obyvatel k nejrůznějším činům. Pár odvážlivců se zapojilo přímo do odboje, plánovali sabotážní akce, kterých se pak také účastnili. Vyzbrojení odbojových skupin bylo zpočátku velmi složité, než se vytvořil určitý systém, jak tajně obejít Říši. Legálně mohl držet zbraň pouze hajný, pro ostatní platil přísný zákaz používání zbraně. „*Pro porušení tohoto nařízení byli zatčeni mnozí naši občané. Zradou byl z naší obce zatčen Alois Janiček a po dvou měsících byl v Brně popraven. V koncentračním táboře zahynul za stejný přestupek také Bohumil Šťastný (Hamulík) z Hološína.*“³⁷ Většina však nebyla tak odvážná, ale snažila se pomáhat různými způsoby. Dělníci v továrnách (např. Zbrojovce Vsetín) dělali naschvál vadné kusy, nestíhali normy nebo odnášeli materiál. Hospodáři nenahlašovali celou úrodu nebo všechny kusy dobytka, kterými pak zásobovali potřebnější, později i samotné partyzány. V prvních letech války se nedá mluvit o organizovaném odboji v Ratiboři. Nejčastěji se pomoc dostávala rodinám, kterým byl gestapem odvečen jejich blízký a nastaly jim tak krušné chvíle. Takovou formu pomoci zprostředkovávala skupina, která spolupracovala s ilegální organizací Obrana národa. „*V Ratiboři se vytvořila skupina, do níž patřili např. Alois Garncarz, Ludvík Hynek, Florián Mynářík, Ladislav Bartoník, Ludvík Hájek, kteří se zpočátku věnovali zpravodajské činnosti, jejíž výsledky předávali nadřízeným složkám.*“³⁸ Členové se scházeli na Mynáříkově pile nebo v pracovním bytě Ludvíka Hájka. Později někteří navázali užší vztah s komunistickou skupinou ve Zbrojovce Vsetín a pomáhali s propagací protifašistických letáků.³⁹ Další skupinou působící na našem území, která se řadila ke komunistickému odboji, byla organizace Pro vlast. „*Hlásají, že už nestačí zpravodajská činnost, že nestačí ilegální letáky, že je teď zapotřebí boje ne život a na smrt, že i valašský lid musí pomáhati při vyhubení německých vetřelců.*“⁴⁰ Vznikla v srpnu

³⁶Čermák, Jindra. *Valašsko tvrz nedobytá*. Praha: Svoboda, 1945. s. 8.

³⁷Haša, S. a kol. *Tamtéž*. s. 13.

³⁸Juráň, J. a kol. *Tamtéž*. s. 59.

³⁹*Ratibořská kronika č. 1 (1923 – 1955)*, státní okresní archiv Vsetín. s. 1

⁴⁰Čermák, J. *Tamtéž*. s. 13.

1944 v sousední obci Hošťálková, kdy došlo ke spojení válečných sovětských zajatců s ostatními odbojáři. Úkryt před nacisty jim poskytl Jaroslav Češek, který jim vybudoval provizorní bunkr v lese a zařídil lékařskou pomoc.⁴¹ „*Kam chodí vsetínští lékaři, kam chodí lékaři z Rožnova? Chodí po pasekách a za nimi se plouží stín šibenice. Chodí po pasekách, ale pasekáři jsou zdraví. Kulka není nemoc, kulka je zranění.*“⁴²

Přes území Ratiboře se zpět na východ vraceli sovětští zajatci, kterým se dostalo pomoci od místních pasekářů z Borčí a z paseky u Malinů. Po porážce Německa u Stalingradu dostali tito zajatci z Moskvy příkaz, aby zde zůstali a pomohli formovat partyzánské hnutí.⁴³ Tu založili Ivan Godašovský – válečný zajatec s Vladimírem Krajčíkem zvaným Jerry. Zformovali dvacetičlennou skupinu a navázali kontakt se zpravodajskou organizací Clay.

Na území Valašska byli vysláni Murzinem⁴⁴ začátkem října roku 1944 partyzáni pod vedením kapitána Viktora Grigorije Ševcova–Grekovského za účelem získat nové zásoby a členy pro partyzánské oddíly. Ukryli se v údolí Borčí v Ratiboři u pasekáře Ludvíka Hynka a jeho manželky Anny Hynkové, na jejichž pozemku byl vybudován betonový bunkr. Partyzáni o úkrytu věděli od svého člena Vasilu Rosovce, který se zde skrýval v roce 1943 po útěku z německého zajateckého tábora.⁴⁵ Skupina měla za cíl sjednotit všechny odbojové skupiny z obcí na Vsetínsku a organizovat jejich akce. „*Jak už bylo podrobněji uvedeno, rozvinulo se v této oblasti před příchodem 1. čs. partyzánské oddílu Jana Žižky protifašistickou organizací Pro vlast se střediskem v Hošťálkové, skupina Ivana Godašovského a „kpt. Part. Jerryho“ – Vladimíra Krajčika, skupina „Jaroš“ vedená Jaroslavem Ocáskem, zpravodajská organizace Clay a další.*“⁴⁶ Vedoucí členové odbojových organizací se setkávali na Mynaříkově pile v Ratiboři, kterou si pro tato jednání určili. Složení partyzánské přísahy novými členy znamenalo počátek organizovaného partyzánského hnutí v obci. S tím souviselo hledání nových úkrytů a zajištění zásobování. První větší zásobovací akce proběhla koncem října 1944, kdy se skupina asi deseti osob vloupala do dílny Josefa Barbořáka a odcizila několik párů pracovních bot.⁴⁷ Zbraně a munici si převážně obstarávali sami přepadáváním hajných a německých policistů. Úspěšně přepadli policejní oddíl v Rajnochovicích a policejní stanici

⁴¹Příkryl, Josef. *1. čs. Partyzánská brigáda Jana Žižky: srpen – listopad 1944*. Ostrava: Profil, 1976. s. 111.

⁴²Čermák, J. *Tamtéž*. s. 14.

⁴³Juráň, J. a kol. *Tamtéž*. s. 58 – 60.

⁴⁴Dajan Bajanovič Murzin byl sovětský důstojník, zástupce velitele Jana Ušiaka a od 8. 12. 1944 velitelem 1. československé partyzánské brigády Jana Žižky na Moravě.

⁴⁵Haša, S. a kol. *Tamtéž*. s. 20.

⁴⁶Příkryl, J. *Tamtéž*. s. 143.

⁴⁷Příkryl, J. *Tamtéž*. s. 146.

v Podhradní Lhotě, ve které ukradli nejen zbraně a munici, ale i německé uniformy, oblečení, brašny a peníze.⁴⁸ Úspěšné byly i přepadové akce na důležitých železničních tratích. Němci na tyto situace reagovali posíláním nových jednotek na území Valašska, rostla i jejich krutost k místním, kdy i bez důkazu vyvraždili celé rodiny a vypálili jejich domy. Sílicí německý teror byl pro partyzány známkou, že dělají svou práci dobře a Němce značně znervózňují.

Konec války se blížil, spousta německých vojáků byla zlomena a jejich přáním bylo vrátit se domů ke svým rodinám. Poslední střet Československého armádního sboru a německého vojska na území mezi Ratiboří a Hošťálkovou proběhl 5. května 1945. Němci se však rozutekli do okolních lesů, kde na ně čekali partyzáni.⁴⁹ „*A tím zahájili na horách novou éru, éru svobodné a radostné práce pro svobodnou a radostnou budoucnost. DÍKY TOBĚ, VALAŠSKÝ LIDE!*“⁵⁰

4.1 Partyzánská schůze na Mynaříkově pile v Ratiboří

V Ratiboří se měla uskutečnit tajná schůze všech hlavních činitelů ilegálních odbojových skupin působících na Vsetínsku. Nejdříve se muselo vybrat vhodné místo, kde se vejde větší množství osob a jde dobře hlídat i z venku. Byla vybrána pila Floriána Mynaříka, který se aktivně zapojoval do oboje od prvních chvil války. Schůze proběhla ve večerních hodinách 27. října 1944. Sešlo se zde přes osmdesát osob a řízení jednání se chopil kapitán Ševcov–Grekovskij. V okolí pily hlídkovaly skupinky partyzánů. Hlavní vůdci skupin se navzájem seznámili s fungováním ostatních odbojářských organizací a domluvili plán nejbližších akcí. Kapitán Juppa ze Vsetína zajistil zásobování zbraněmi ze Zbrojovky Vsetín. Především se měly dojednat podmínky bližší spolupráce skupiny Pro vlast s partyzánskou skupinou Grekovského.⁵¹ „*Zástupci obou skupin se dohodli, že odbojová organizace Pro vlast bude tvořit nadále samostatnou základnu. Pro práci organizace byli ponecháni sovětští partyzáni por. RA T. Makějev, T. F. Bašmanov a A. V. Tyrtyěnyj. Odbojová organizace Pro vlast byla znovu pověřena především zpravodajskou a zároveň propagandistickou prací pro I. Čs. Partyzánský oddíl Jana Žižky.*“⁵²

Schůze měla klidnější průběh až do doby, než přišel Krajčik se svým pobočníkem. Krajčik byl velmi podezřívavý a bál se odhalení nacisty, proto tajil svou identitu. Již dříve

⁴⁸Haša, S. a kol. *Tamtéž.* s. 27.

⁴⁹Haša, S. a kol. *Tamtéž.* s. 68.

⁵⁰Čermák, J. *Tamtéž.* s. 19.

⁵¹Haša, S. a kol. *Tamtéž.* s. 31.

⁵²Haša, S. a kol. *Tamtéž.* s. 31.

se potkal s Grekovskim, kterému nedůvěřoval a vydával se za Estonce. V roli cizince, který nerozumí rusky, se vydal i na pilu a mluvil za něj jeho pobočník. Toto zmatené vystupování vyvolalo nejistotu a obavy u ostatních členů schůze, kteří si mysleli, že se jedná o léčku ze strany nacistů. Krajčík odešel pro zbytek své skupiny, která čekala venku nedaleko pily. Při jejich návratu vyšla ven i jednotka Grekovského. Napjatá atmosféra vyvrcholila, když se v davu ozvalo ruce vzhůru. Došlo k přestřelce skupin, kdy byli zabiti dva lidé. Jeden z nich byl i velitel kpt. RA ing. V. G. Ševcov – Grekovskij. Jelikož se nevědělo, kdo vystřelil jako první a kdo za incident může, nebyl nikdo partyzány souzen. Nešťastná událost znamenala pro odbojáře to, že se partyzáni musí na nějaký čas vzdálit daleko od Ratiboře, aby je gestapo při vyšetřování přestřelky nevypátralo.

4.2 Ctibor Čermák

V kapitole o odbojové činnosti v obci považuji za vhodné zmínit i jméno partyzána Ctibora Čermáka zvaného Boris. Ctibor není rodákem z Ratiboře, ale narodil se 6. května 1926 ve Znojmě. V osmi letech se stal skautem, což ovlivnilo jeho dospívání. Po Mnichovské dohodě se situace v pohraničí radikálně změnila. Rodina se přestěhovala do Nadějova, kde museli bydlet s rodinou říšských Němců, děti začaly chodit do nedaleké školy v Hlubokých Mašůvkách. Každý den tak přecházely přes protektorátní hranici a podstupovaly kontroly. V roce 1941 nastoupil Ctibor na učiliště do obuvnické dílny ve Zlíně. V roce 1944 přestal komunikovat s rodinou, napsal krátký dopis bratrovi, kde naznačuje, že se přidává k partyzánům. Na základě zprávy zatkli jeho otce, ale pro nedostatek důkazů, že by byli spjati s jakoukoliv odbojovou činností, byl propuštěn. Ctibor mezitím dokázal přejít hranice na Slovensko a spojit se s tamními odbojáři a účastnit se rychlého výcviku. Následně se spojil s partyzánským oddílem vedeným Jánem Ušiakem, který dostal název 1. československá partyzánská brigáda Jana Žižky. Po smrti Ušiaka se náčelníkem štábu stal Dajan Bajanovič Murzin, který vyslal oddíly do nových oblastí, a tak se Ctibor Čermák dostal na území obce Ratiboř.

Osudným dnem se pro Ctibora stal 21. únor 1945, kdy nad obcí Kateřinice přelétalo letadlo, které mělo shazovat vysílačky. Kvůli silnému větru byl padák místo na paseky zanesen přímo do středu obce Kateřinice. Balík s černou skříňkou byl odevzdán na obecním úřadě. Partyzánský oddíl dostal za úkol situaci zkontrolovat. Ctibor se přihlásil a na kole se vydal směr obecní úřad, který se nacházel na dolním konci obce, blízko obce Ratiboř. Čermákovi se podařilo odzbrojit strážného, který mu nakonec řekl, že balík byl odvezen do Ratiboře. V ní se v té době nacházela německá ozbrojená jednotka, která dostala informaci z Kateřinice,

že se k nim blíží partyzán jedoucí na kole. Ihned zajistili přístupovou cestu z Kateřinic. Když se Ctibor blížil k místu zátarasu a byl vyzván ke kontrole dokladů, sáhl do kapsy a z ní vystřelil a na místě zabil německého poddůstojníka Wielanda. Partyzán na nic nečekal a dal se na útěk do lesa směrem zpět ke Kateřinícím. Probíhala přestřelka, ale proti přesile neměl šanci se ubránit. Několikrát ho zasáhli do nohou, což mu znemožnilo další pokračování v cestě. Byl velmi odhodlaný neporušit partyzánskou přísahu, a tak se rozhodl bezvýchodnou situaci vyřešit odjištěným posledním granátem. Na místě byl mrtev. Tělo bylo převezeno ke kinu v Ratiboři a čekalo se na příjezd německé jednotky z Hošťálkové, která určí další postup. Ti rozhodli tělo zakopat na horním konci Ratiboře v blízkosti fotbalového hřiště.⁵³

Rok po konci války byly ostatky Ctibora Čermáka exhumovány a převezeny na místní hřbitov. Na Ctiborovu počest nechal ředitel školy v Hlubokých Mašůvkách zhotovit pamětní desku, která je tam na škole umístěna dodnes. Ve Znojmě byla podle něj pojmenovaná ulice Čermákova. V Ratiboři na místě jeho skonu byl vybudován pomníček, který se stal v komunistické době symbolem pro místní pionýry, kteří zde skládali svůj slib. Dnes je zde i umístěn informační panel naučné stezky Zapomenuté osudy, který popisuje život mladého muže.⁵⁴

⁵³*Příběh partyzána „Borise“*. [online]. [cit. 2024-03-05].

Dostupné z: <https://ratibor.cz/obec/stezka/zapomenute-osudy/bod/ctibor-cermak>

⁵⁴Haša, S. a kol. *Tamtéž* s. 58- 59.

5 Místa v Ratiboři úzce spjata s válkou

V této kapitole své práce se zaměřím především na okrajové části katastrálního území obce Ratiboř – paseky a místa, kde nejčastěji docházelo ke střetům členů odbojových organizací s nacisty. Pro obyvatele samotného období bylo snad ještě složitější než pro ostatní, jelikož byli v každodenním strachu, jestli k nim vtrhnou partyzáni či němečtí vojáci. Často k nim přišla skupina ozbrojených mužů, kterým kolikrát ani nerozuměli. Vzali si zásoby jídla a ukryli se ve stodole, aniž by se kohokoliv zeptali. Ne vždy tyto akce proběhly v přátelském duchu. Většina pasekářů chtěla být odboji nápomocna, ale strach o svou rodinu a nejbližší byl obrovský, k tomu ještě stres, jak z mála potravin, co jim zbylo uživit sebe a několikačlennou skupinu mužů.

Obec Ratiboř ve spolupráci se spolkem Zapomenuté osudy vybudovala v obci několik informačních panelů, které se týkají historie obce. *„Znalost osudů našich předků vede k pochopení historických událostí, které je v životě provázely. Měli své plány a představy, jež se mnohdy nemohly uskutečnit. Často se dostávali do složitých životních situací, kdy prokazovali nezměrné hrdinství a statečnost.“*⁵⁵ Několik panelů se týká míst spjatých s druhou světovou válkou v Ratiboři. Panel číslo 2 s názvem *„U staré cesty“* je věnován osudům Floriana Mynaříka z pily. Na panelu č. 3 je popsán osud Ctibora Čermáka. Panel č. 4 se věnuje událostem, které se odehrály na pasece v Borči a na panelu č. 6 s názvem *„Krutý osud rukojmí“* se dozvídáme osud čtyř obyvatel z Vařákových pasek, kteří byli v Ratiboři na konci války popraveni.⁵⁶

5.1 Pila v Ratiboři

Prostory pily se nachází na dolním konci obce směrem ke Vsetínu. V době války byl majitelem pily Florian Mynařík, který se od začátku okupace zapojoval do odboje. Stejně přesvědčení jako Mynařík měli i jeho zaměstnanci. Činnost svého nadřízeného kryli nebo se také přímo zapojili. Již od roku 1939 byl F. Mynařík a jeho účetní Alois Garneczarz členy odbojové organizace Obrana národa a byli v kontaktu se členy ilegální skupiny na Vsetíně vedené továrníkem Josefem Sousedíkem.⁵⁷ Vedoucí pily v říjnu 1944 složil i přísahu věrnosti partyzánům. *„Ze tmy se vynořilo dvacet stínů. „Ty poručík československé armády?“*

⁵⁵Ratibořská naučná stezka Zapomenuté osudy. [online]. [cit. 2024-03-15].

Dostupné z: <https://ratibor.cz/obec/stezka/zapomenute-osudy>

⁵⁶Ratibořská naučná stezka Zapomenuté osudy. [online]. [cit. 2024-03-15].

Dostupné z: <https://ratibor.cz/soubor?s=trail%2F1%2Ffiles%2Fijzii8v.pdf>

⁵⁷Haša, S. a kol. *Tamtéž*. s. 52.

„Ano, Mynařík, 'já na to. , Jdeme k tobě najisto. Ty skládal přísahu vlasti. My nyní přišli, abychom vás vyučili partyzánskému boji, abychom pomohli vyhnat z vaší země okupanty. Budeš náš vždycky, když na tebe vzkážeme. Jinak budeš pracovat na svém místě a nikdo nesmí poznat, že jsi s námi spojen, ' oznámil mně kapitán Grekovsij. “⁵⁸

Pila se brzy stala strategickým a důležitým střediskem protifašistického odboje. Docházelo zde k nenápadnému předávání informací, jelikož dřevo dováželi místní pasekáři, u kterých se na samotách schovávali partyzáni. Spolu se dřevem předali důležité zprávy Mynaříkovi a ten je poté sdělil dál. Velké osvětlené prostory s malými okny, kde se zpracovávalo dřevo, poskytovaly úkryt pro tajné schůzky. Sklady dřeva a sklepní prostory sloužily jako skladiště pro zásoby a potřeby odboje. Byly zde ukryté zbraně z tábora na Velkém Javorníku, které byly přepraveny přes hranici v bednách s dvojitým dnem do Karlovic a poté se dřevem do Ratiboře. *„Účetní Garnczarz organizoval sběr trhavin. V bandaskách od kávy kdosi přinášel troluol z pyrotechnické továrny v Jablůnce. Sléval se do 5litrové konve umístěné v dílně, kde se strouhala dřevitá vlna. Jini přinášeli rozbušky, které byly umístěny za hodinami. ... Čilé bylo spojení zejména se Vsetínem. Někdy nám však bylo i velmi horko. “⁵⁹*

Za heydrichiády se gestapo zaměřilo i na pilu a začalo vyslýchat zaměstnance. Na nic však nepřišli. Mynařík byl několikrát u výslechu a musel mít dobře promyšlené lži, aby mu Němci uvěřili a on ochránil sebe a ostatní členy organizace. Pomohl jim i fakt, že se prohlídky gestapa zaměřovaly na kontrolu totožnosti zaměstnanců a možné styky s partyzány a pozornost nevěnovali prohlídkám prostor pily a blízkého okolí.

5.2 Paseka Hrabí

Oblast Hrabí leží na hranici katastru obce Ratiboř a obce Liptál. I přes odlehlost od vesnic (do centra Ratiboře 2 hodiny chůze přes údolí Kobelné) zde trvale žilo několik rodin. V době války na samotě žila rodina Manišova, Laštovicova, Valčíkova, Machalova a Jan Hrbáček.⁶⁰ Každá rodina měla své hospodářství, které čítalo několik kusů hospodářských zvířat a pole, na kterých se pěstovalo vše potřebné od brambor po pohanku. Sami si stloukali máslo a mleli vlastní mouku na chleba. Nebyla zde zavedena elektřina ani tekoucí pitná voda. Pasekáři

⁵⁸Haša, S. a kol. *Tamtéž.* s. 23.

⁵⁹Haša, S. a kol. *Tamtéž.* s. 55.

⁶⁰Juráň, J. a kol. *Tamtéž.* s. 66 – 67..

byli závislí na pomoci mezi sebou. Díky odlehlosti a soběstačnosti zdejších obyvatel bylo Hrabí ideálním místem pro úkryt sovětských zajatců a odbojářů.

V době okupace zde našlo úkryt několik partyzánů i s jejich vůdci. Díky šťastným náhodám a propojení místních nedošlo k devastujícímu konci této osady. K výsledkům a věznění docházelo však pravidelně, a ne všichni se dožili konce války.

K velké kontrole oblasti gestapem došlo 1. listopadu 1944. V ten den se zde ukrývala skupina asi 20 mužů pod vedením partyzánského kapitána Ivana Štěpanova. Díky včasnému varování vnučky Jarky z rodiny Manišů, se stihla skupina ukrýt v nedalekém lese, kde měla výhled na stavení a probíhající situaci. Jarka zde byla vyslána svou matkou z Ratiboře, která v obci dostala informaci, že se na samotu chystají Němci. *„Esesmani, ozbrojení kulometry, samopaly, ověšení granáty i nábojovými pásy, jako husy v řadě za sebou vycházeli z liptálského lesa a stavěli se do rojnice. V chalupách zavládlo vzrušení, každé ložisko v seně, ve stodole, na hůře, každou, i tu nejmenší stopu, bylo třeba ihned zahladit.“*⁶¹ V tu samou chvíli zde přicházely jednotky gestapa i z jiných směrů a vytvořili okruh s počtem přibližně 300 mužů. Násilně prohledávali domy i přilehlá hospodářská stavení. Jedinou podezřelou věc, kterou našli, byl pytel starých bot. Pan Laštovica vysvětlil, že je našel v Semetíně a chtěl si z jejich části opravit své staré boty. Nejdříve zde byly ukryté i nové boty wehrmachtu z přepadové akce v Ratiboři od ševce Barbořáka. Ty však naštěstí odnesli partyzáni několik dní před kontrolou. Němci si vytvořili výslechovou místnost v domě u Laštoviců a po jednom zde vodili všechny místní pasekáře a dlouze je zde vyslýchali. Byli zde i přes noc, tak si založili oheň na zahřátí. Ten na první pohled signalizoval, že v Hrabí není klid a prožívají tam krušné chvíle. Výstrahy však nedbal odbojář Karel Kašuba, který měl vyřídit a předat předem ukryté zprávy veliteli Štěpanovi. Jeho špatný úsudek byl ihned potrestán. Přítomní příslušníci gestapa ho ihned zajali a začali s mučivým výslechem. Ukazovali zbitého Kašubu pasekářům, ačkoliv se všichni navzájem znali, nikdo nic neprozradil. Akce trvala nepřetržitě tři dny. Poté se Němci stáhli a odvedli s sebou pouze Kašubu. Brzy po jejich odchodu se vrátili z úkrytu v lese partyzáni se Štěpanovem. Byly jim předány zprávy, které byly ukryté pod cihlou v peci. Tuto uschovanou situační zprávu, která měla být odvsílána z tábora na Kněchyni, měl předat právě Kašuba spolu s ústním aktuálním doplněním informací. Ke sdělení aktualit nedošlo a Kašuba byl brzy v Brně popraven. Po razii byly paseky paralyzované strachem a bezmocí. Věděli však, že jejich pomoc budou nadále vyžadována ze stran partyzánů. Nezbylo jim nic jiného než být mezi sebou nadále

⁶¹Haša, S. a kol. *Tamtéž.* s. 48.

maximálně soudržní, jelikož selhání jednoho by znamenalo zkázu pro celou osadu a všechny blízké. Obklíčení samoty fašisty proběhlo ještě několikrát. Poslední bylo v březnu 1945, které dopadlo opět dobře díky šťastné náhodě a rychlému jednání. „*Tehdy zasáhl partyzán, strážmistr Jan Žůrek ze stanice Hošťálková. Zachytil hlášení gestapa o obklíčení Hrabí. Vyběhl před stanicí, zastihl Jana Staňka z Kobelného v Ratiboři a přikázal mu, aby hnal koně, co vydrží, že musí být v Hrabí dříve než Němci, že jim musí sdělit, aby chlapi utekli směrem na Trnavu.*“⁶² Vzkaz předali včas a paseky byly opět zachráněny od vypálení za přímou pomoc partyzánům.⁶³

5.2.1 Vzpomínka Jana Maniše

Pasekář z Hrabí vzpomíná na podzim 1944, kdy se na samotě neustále střídali partyzáni a Němci. Bylo to velmi náročné období. Měli nejen strach o sebe a své blízké při německých prohlídkách, ale obávali se také o užití rodiny. Část úrody a dobytek museli odevzdávat Němcům, co dokázali vypěstovat a ukrýt navíc, jim často vzali partyzáni. Často jim nic jiného než pomoci odbojářům, nezbyvalo. Věřili, že pomáhají dobré věci, vzpomínky na muže, se kterými byli ve styku, jsou spíše kladné. Pan Maniš popisuje, jak plnil funkci informační spojky. Kapitán Stěpanov mu předal zprávu, kterou měl doručit do obce Bečvy. Na jízdním kole ujel vzdálenost několika desítek kilometrů se zprávou schovanou pod futrem ve vysoké botě. Vezl s sebou pytel na selata, který sloužil jako záminka jeho cesty, kdyby byl Němci kontrolován. Což se nestalo a dorazil až do hájovny na Zavadilce. „*Přišel mi otevřít muž v lesácké uniformě. Říkám mu: ‚Slunce svítí.‘ Odpověděl: ‚I luna svítí.‘ Poznal jsem, že spojení se podařilo,*“⁶⁴ Po krátkém odpočinku se vydal zpět domů. Úkol splnil úspěšně. Nejčastěji se v Hrabí ukrývali Belgičani, se kterými mluvili německy, jelikož francouzsky nikdo neuměl. Většinou jim navařili polévku, oni přespali ve stodole a na druhý den pokračovali dále.⁶⁵

5.3 Údolí Borčí

Údolí Borčí se nachází pod Křížovým, druhým největším kopcem v Ratiboři, nedaleko Semetína (dříve součást Vsetína). Stálo zde několik domů. V jednom z nich bydlela rodina Hynkova. Jejich stavení bylo úplně na konci údolí, odděleno od ostatních malým lesíkem. Od počátku okupace se celá rodina snažila být nápomocná odbojové činnosti. Aktivním členem odboje se stal živitel rodiny Ludvík Hájek. Pro svou znalost okolí byl průvodcem partyzánů.

⁶²Haša, S. a kol. *Tamtéž.* s. 51.

⁶³Haša, S. a kol. *Tamtéž.* s. 49 – 51.

⁶⁴Haša, S. a kol. *Tamtéž.* s. 60.

⁶⁵Haša, S. a kol. *Tamtéž.* s. 60.

Vedle domu měli Hynkovi stodolu, kůlnu a malou kovárnu. U kovárny vybudovali spolu se stejně smýšlejícími spoluobčany v roce 1943 tajný kryt pro účely odboje. Uskladňoval se zde nejen materiál a zbraně, ale sloužil i jako úkryt osob. „*Vchod do bunkru byl možný z malé kavárničky, bývalé křivačárny a maskován pověšeným nářadím a dveřmi nerozeznatelnými od okolních stěn. Prostor za dveřmi nebylo možné poznat ani poklopem.*“⁶⁶ Díky odhodlanosti celé rodiny a dobré poloze, se zde vybudovalo největší odbojové centrum v Ratiboři.

Jako první využil pomoci rodiny mjr. RA Vasil Rostovec, který prchal ze zajateckého tábora. Zmapoval okolí a vyhodnotil tyto paseky jako bezpečné pro vytvoření štábu partyzánské skupiny, která bude na území aktivní. Za několik měsíců dorazil se skupinou asi 15 osob pod vedením kapitána Ševcova – Grekovského. Zásobování takové skupiny bylo náročné a bez pomoci ostatních lidí napojených na ilegální organizace ani možné. Brzy se na Hynky zaměřila pozornost gestapa. Probíhaly zde četné razie, byla vojskem obklíčena celá paseka, ale k odhalení nikdy nedošlo. Po nevydařené říjnové schůzi na pile byl předpoklad, že Němci budou v obci provádět častější a daleko větší prohlídky. Štáb se tedy přemístil se zásobami dál na Hošťálkovou, aby zajistil bezpečí pro sebe i pasekáře z Borčí.⁶⁷

5.3.1 Vzpomínka manželů Hynkových

Ludvík a Anna Hynkovi popisují den, kdy proběhlo největší obklíčení Borčí německými vojáky. Nedostala se jim žádná informace o chystání takové akce, proto nedošlo k odchodu a úkrytu partyzánů jinde. Téměř 200 vojáků obklíčilo údolí a bleskově se přibližovali k domu Hynkových. Partyzáni byli právě ve stodole. Němci byli ve značné početní přesile, proto nebyl prostor pro kladení odporu. Museli počkat, jak se situace vyvine a následně jednat. Němci zaujali postavení pár desítek metrů od domu a skupina několika ozbrojených vojáků s velitelem vtrhla dovnitř. „*Ludvík ale zachoval klid a šel Němcům naproti. Velitel skupiny zůstal s Ludvíkem na nádvoří a ostatní vojáci začali systematicky naši chalupu prohledávat. Já jsem byla tak vystrašená, že jsem si lehla do postele. Dcera Lidka Němcům říkala, že jsem nemocná.*“⁶⁸ Pan Hynek šel s velitelem vojska do kuchyně a nalil mu slivovici na prolomení nedůvěry. Postupně nosili vojáci hlášení. Po prohledání domu, půdy, chlévů i kůlny nic podezřelého nenašli. Ptali se na další postup. Velitel se zadíval ke stodole, kde se právě nacházela i skupina partyzánů. Štěstí stálo při nich. Ve stodole byla zrovna otevřená vrata z obou stran, chtěli opravovat vůz, který tam byl zaparkovaný. Příchod Němců byl tak rychlý,

⁶⁶Juráň, J. a kol. *Tamtéž.* s. 67.

⁶⁷Haša, S. a kol. *Tamtéž.* s. 45 – 47.

⁶⁸Juráň, J. a kol. *Tamtéž.* s. 67.

že je nestačili zavřít. Právě to však nejspíš uklidnilo velitele a vydal rozkaz svým mužům, aby se vrátili ke zbytku a v prohlídce nepokračovali. Obklíčení posunuli dál od domu, ale v pozicích vytrvávali další dvě hodiny, než se vzdálili úplně.⁶⁹ *„Jak jsme se později dozvěděli, napětí ve stodole v průběhu pobytu Němců ve stavení dostupovalo vrcholu. ... Nejkritičtější moment se udál, když část vojáků bez velitele vyšla ze stavení a připojila se k ostatním. ... Viktorko (kpt. Grekovský) nám potom líčil, že museli jednoho ze svých mužů odzbrojit a klečet na něm, aby nezazmatkoval a nezačal střílet. Kapitán si byl vědom toho, že jakýkoliv odpor z jejich strany by byl zbytečný. Jednak byla stodola pro Němce snadným terčem, a pak při střelbě by se vznítily sláma a seno a všichni by uvnitř uhořeli.“*⁷⁰

5.4 Paseka U Malinů

Oblast se nachází na katastru obce Pržno, vzdálenostně je však blíže Ratiboři. Paseka je obklopena lesem a v malém rodinném domě zde žila rodina Malinova. U domu byla ještě stodola, malá hospodářská budova a sklep. Patřili k chudším hospodářům, kteří neměli mnoho kusů dobytka a velké lány pole. K uživení rodiny to však stačilo. Na konci války začali i zde chodit partyzáni a na samotě se skrývat. To znamenalo, že rodina musela i z toho mála, co jim zbylo zásobovat přicházející muže a stodolu poskytnout k úkrytu a odpočinku. *„Kolikrát se nemohli ani dohovorit s příchozími. Nebyli to jen zajatci ruští, ale i jugoslávští, Belgičané a jiní. To už nemohla rodina Malinova unést. To už bylo nad jejich síly sehnat tolik chleba, špeku, cukru i jiných poživatin.“*⁷¹ Rodina tak byla nucena požádat o pomoc obyvatele z Pržna a Ratiboře. Mouku na chleba jim poskytoval Florian Mynařík, který byl vedoucím nejen na pile, ale i v mlýnu v Ratiboři. V červnu 1944 k Malinům dorazil Vladimír Krajčík, zvaný Jerry s Godašovským, který se ujal sjednocení mužů, a tak vznikla partyzánská jednotka pod vedením Čecha. Ani tato samota neunikla pozornosti gestapa a byly zde prováděny časté prohlídky a paseka byla několikrát obklíčena. Pro Maliny to naštěstí dopadlo vždy dobře.⁷²

5.5 Spívalova dolina

Dolina se nachází na hranici mezi obcemi Ratiboř a Hošťálková. V jednom z domů, který se zde nachází, byli vězněni zajatci z Vařákových pasek.

⁶⁹Haša, S. a kol. *Tamtéž.* s. 45.

⁷⁰Juráň, J. a kol. *Tamtéž.* s. 68.

⁷¹Haša, S. a kol. *Tamtéž.* s. 42.

⁷²Haša, S. a kol. *Tamtéž.* s. 42 – 44.

Vařákova paseka se nacházela na hřebeni Vizovických vrchů. Osada katastrálně ležela na hranici území obce Lačnov a obce Pozdřechov. V době války bylo v osadě postaveno 10 chalup s hospodářskými budovami. Žili zde i potomci Martina Vařáka, který zde postavil první chalupu. Díky dobrému rozhledu do širokého okolí si Němci vybrali výšinu nedaleko této osady a vybudovali zde pozorovatelný a radiostanice, ze kterých naváděli útoky na zvolené cíle. Na tyto pozorovatelný fašistů se zaměřovala i pozornost partyzánských jednotek, kteří se jim snažili navigaci znemožnit. Od roku 1944 partyzáni pro své účely využívali i domů místních pasekářů. Velký nátlak ze strany Němců začali pociťovat po 19. dubnu 1945, kdy došlo k úplnému vypálení pasekářské osady Ploština vzdálené pouhé 3 kilometry. Koncem dubna začalo gestapo s výslechy i na Vařákových pasekách. Naštěstí zde nebyli přítomni partyzáni a pasekářům se podařilo nic neprozradit. Z velkého strachu poslaly rodiny své nejmladší děti do Prlova k příbuzným. Nervozita Němců také rostla, jelikož v této oblasti i po hrůzných činech, které spáchali, byly jejich jednotky úspěšně přepadávány odbojovými skupinami. V této době také docházelo k osvobození území a bylo jasné, že se válka blíží ke konci a dopadne porážkou Německa. I přesto se ještě uchylovali ke zruďným činům a začali s vypalováním domů přímo v obcích i v Prlově.

První květnové dny 1945 se staly temnými pro Vařákovy paseky. Partyzánská jednotka, pod vedením Ivana Sienkova se vydala brzy ráno 2. května 1945 přes samotu směrem na kopec Barák u Vizovic. Dostali informaci, že se v domě u Františky Vařákové právě nachází Němci s vysílačkou a snaží se navádět dělostřelce. Partyzáni neprovedli průzkum situace a hned začali s odstřelováním domu. V tu chvíli byli uvnitř nejen Němci, ale i rodina s dětmi. Podařilo se jim zastřelit jednoho Němce, zbylí ovšem unikli. Rodině se podařilo v tuto chvíli vyváznout bez zranění. Bylo však jasné, co bude následovat. Proto si místní okamžitě sbalili to nejdůležitější a uprchli do lesů. Skrývali se do odpoledních hodin. Byla jim však zima a z nedalekých Valašských Klobouk slyšeli radostnou hudbu oslavující osvobození. Rozhodli se pro návrat domů. Věřili, že Němci již událost nebudou řešit a zvolí raději ústup z území. Ještě ten den ve večerních hodinách zde zamířila německá trestní výprava. Obklíčili paseku a bez jakýchkoliv výslechů zatkli celé rodiny a začali vypalovat domy. Ty hořely velmi rychle, jelikož byly všechny postavené ze dřeva. Kvůli mlze a hustému dýmu si Němci nevšimli dvou domů, které stály opodál, ty jako jediné zůstaly stát. Celé rodiny byly odvečeny do chudobince ve Valašské Polance, kde začaly tvrdé výslechy. Za rodiny se přišla přimluvit německá kuchařka z fary a farář Jan Absolon. To možná přispělo k tomu, že z 15 zadržených bylo 11 propuštěno. Ihned následoval ústup německé dělostřelecké jednotky z Valašské Polanky.

V pátek 4. května 1945 došla jednotka na pomezí Hošťálkové a Ratiboře, kde se připojili k ostatním německým vojákům. Zadržené uvěznil v chlévě Jaroslava Vaňka a začali opět s jejich výslechy. V tu chvíli bylo jasné, že je Němci nepropustí a s sebou při ústupu nepovedou. V dolině u Spívalů vykopali tři hroby. Přivedli zajatce z Vařákových pasek a jednoho po druhém zastřelili. Tři muže pohřbili. Ženu pohodili u potůčku a zakryli větvemi. Němci se poté stáhli směrem do Branek přes Troják. Místo poprav a těla našel na druhý den místní Tomáš Machala, který na povozu svezl těla do Ratiboře, aby je předal zbylé rodině. V sobotu 5. května 1945 byla obec Ratiboř osvobozena. V pondělí 7. května 1945 byla těla zajatců z Vařákových pasek dopravena k provizornímu mostu přes Ratibořku v dolní části obce Ratiboř. Zde byla přeložena na nákladní auto a dopravena do Pozdřehova svým rodinám.

Tragédie je o to smutnější, že se stala na samém konci války. Hitler byl již po smrti, české území postupně osvobozováno a jen pouhé dny zbývaly i do osvobození této osady. Přeživší za tento čin odsoudili i partyzány. Za války jim ve strachu o sebe a své nejbližší poskytli úkryt, zajistili zásobování i předávali informace. Kdyby tehdy nezačali s palbou na dům, když se tam nacházeli i s dětmi, němečtí vojáci by brzy odešli a Vařákovy paseky mohly být ušetřeny.

6 Vzpomínky místních pamětníků

Občané Ratiboře, stejně jako všichni ostatní obyvatelé Protektorátu Čech a Moravy, byli svědky mnoha událostí, které se jim vryly hluboko do paměti a ovlivnily nejen jejich životy, ale také životy budoucích generací. Během německé okupace jim byly značně omezovány občanské i osobní svobody. Hospodáři museli odvádět velkou část své úrody i mnoho kusů dobytka pro potřeby německé armády, sami poté strádali a byli odkázáni pouze na přidělový systém potravin. Všechny aspekty života byly podřízeny válce. Lidé žili v neustálém strachu, což je vedlo k různým činům, kterými chtěli zachránit sebe, své blízké nebo alespoň co nejvíce zmírnit své utrpení. „*Druhá světová válka byla nesporně největším válečným střetnutím všech dob. Válka sama je jen produktem lidského úsilí, ve svých důsledcích úsilím odlidštěným se všemi příslušnými následky. Proto když vyslovíme okřídlené úsloví „válka je krutá“, měli bychom mít především na zřeteli, že to lidé dokáží být velmi krutí.*“⁷³

Nejen ve městech, ale i ve valašských vesnicích se našlo několik odvážlivců, kteří se postavili režimu a aktivně se zapojili různými způsoby do odbojové činnosti. Ratiboř byla jednou z oblastí, kde byly aktivní i partyzánské skupiny, několik místních se po složení partyzánské přísahy připojilo do jejich řad. Obyvatelé partyzánům pomáhali nejen s poskytováním jídla, předáváním informací nebo zajištěním zdravotního ošetření, ale také jim často poskytovali úkryt ve svých domovech, přilehlých hospodářských budovách, nebo pomáhali s vytvořením a zásobováním lesních bunkrů. Působení partyzánů však neslo mnohá rizika. Jejich sabotážní akce přitáhly pozornost německého vojska. Němci na to reagovali trestnými výpravami a tvrdými represemi vůči civilistům. Názory na partyzány se často liší. Jedna strana si je idealizuje a oslavuje jako odvážné bojovníky proti nacismu, druhá strana má negativní pocity, jelikož z mnoha dochovaných vzpomínek vyplývá, že při neochotě jim pomoci dokázali být velmi tvrdí a pomoc si tak násilím vynutit. Po válce se však partyzáni stali jedním ze symbolů státní komunistické propagandy, kdy byly jejich činy vyzdvihovány. Naopak mnoho odvážných činů místních obyvatel, dokonce některých aktivních členů odbojových skupin, kteří se poválečnému režimu nepřizpůsobili, byly zamlčeny, ač mohly být daleko významnější a ohleduplnější než akce partyzánů.

⁷³Janiš, D., Mašláň, P. *Vsetín v době okupace*. Vsetín: Muzeum regionu Valašsko. 2012. s 22.

Vzpomínky na válku a její dopady se předávají z generace na generaci a utrpení svých předků si rodiny nesou mnohdy do dnešní doby. Tyto vzpomínky jsou však důležité, proto aby se nezapomnělo a aby nesly určité ponaučení do budoucna.

Zdrojem pro vypracování této kapitoly mé diplomové práce se mi stala sbírka Paměť národa, která je volně dostupná na webu od roku 2008, díky podpoře soukromých dárců a neziskové organizace Post Bellum. V archivu jsou zaznamenány audionahrávkou či videonahrávkou příběhy pamětníků, které vykreslují kontext 20. století. Úvodním heslem projektu je: „*Zapomínat je snadné. Proto natáčíme a vyprávíme svědectví, která nesmějí zmizet.*“⁷⁴

6.1 Anastázie Králová – schůze na pile

Anastázie Králová (rozená Janošová) se narodila v září 1928 v Ratiboři. Vyrůstala skromně v rodině s pěti dětmi. Rodiče si nemohli najít stálé zaměstnání a nevlastnili ani žádné větší pozemky, kde by hospodařili. Pomáhali se sezónními pracemi. Otec byl poprvé zaměstnán po vypuknutí německé okupace na železnici.

Po ukončení školní docházky nastoupila do firmy Hájek v Ratiboři, která vyráběla dřevěné předměty. Z výplaty si pro sebe nechávala jen malou část, zbytek dávala na přilepšenou rodičům. Pro její pracovitost si ji majitel firmy vybral jako opatrovnici pro svého syna a nastěhoval k sobě domů. Dům se nacházel naproti Mynaříkovy pily. Pan Hájek byl zapojen do odboje a díky němu se i Anastázie seznámila s ostatními členy a stala se nejdříve členkou odbojové skupiny Pro vlast. Po příchodu 1. československé partyzánské brigády Jana Žižky do Ratiboře se stala důležitou spojkou. V té době jí bylo pouhých 15 let. Dům Hájkových stál hned pod lesem, což bylo strategické místo pro předání informací od partyzánů, kteří se schovávali v bunkru u Hynků v Borči jiným členům odboje v obci. Nebyla jen informační spojka. Dodávala partyzánům i jídlo a oblečení. V rozhovoru pro Paměti národa popisuje, že nosila hrnce s jídlem v koši na prádlo přehozené plenami, když šla k potoku. Cestou zpět vyzvedla prázdné kastrolky.

Velké nebezpečí jí hrozilo v říjnu 1944, kdy došlo ke schůzi na pile, která skončila přestřelkou a dvěma mrtvými partyzány. Gestapo událost nenechalo jen tak a pustilo se do vyšetřování. Manželé Hájkovi byli ihned zatčeni. Manželku pro pokročilé těhotenství propustili, ale Ludvíka Hájka věznili a vyslýchali až do konce války. Anastázie nemohla domů

⁷⁴Paměť národa – O projektu. Online. [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/o-projektu>

k rodičům, jelikož bydleli v blízkosti firmy pana Hájka a nechtěla, aby Němci trýznili i nejbližší rodinu. Ukryla se v nemocnici, kde se nechala hospitalizovat ihned po přestřelce s vodou v kolenu. „*Víte, co jsem v nemocnici zažila strachu? Furt jsem měla oči na dveřích, jestli nepřijdou Němci.*“⁷⁵ Po ukončení léčby se vrátila zpět k Hájkům, kde pomáhala těhotné paní domu. I přes neustálé kontroly gestapa se snažila dále pomáhat partyzánům.

Po válce se Hájkovi odstěhovali nedaleko Krnova a založili si novou dílnu. Brzy se k nim opět nastěhovala i Anastázie, jako opatrovnice jejich dětí. Vyučila se zde jako švadlena a nastoupila do zaměstnání. V roce 1950 se provdala za Františka Krále a odstěhovali se společně do Oder.⁷⁶

6.2 Jan Mikšík – vypálení pasek u Londů

Jan Mikšík se narodil 8. února 1935. Celé dětství prožil v domě, který se nacházel ve středu obce Ratiboř v blízkosti evangelického kostela. Pocházel ze tří sourozenců. Rodiče vlastnili hospodářství a prodávali mléčné výrobky. Jeho matka (roz. Londová) pocházela z rodiny pasekářů. Jejich usedlost se nacházela nad obcemi Ratiboř a Kateřinice v části zvané Končiny. Každou neděli chodívali pomoci Mikšíkovi svým prarodičům na samotu.

Od roku 1944 po cestě na Končiny často potkávali partyzány, kteří se ukrývali i u Londů. Děti měly zákaz se přibližovat k chlévu, dospělí zde partyzánům pomáhali ošetřovat zranění. Poskytovali jim nejen úkryt a jídlo, ale byli i důležitou informační spojkou s ostatními odbojáři. Jelikož partyzánských přepadových akcí na Valašsku přibývalo, přitvrdilo i gestapo a poslalo sem posily, které prováděly časté kontroly především na samotách, kde byli velmi tvrdí. Na udání přišli Němci v prosinci 1944 i na Končiny, kde zatklí Antonína Londu. V domě zůstala jeho žena Emílie s dcerou Jarmilou, matka Rozálie, bratři Tomáš, Jaroslav, Josef a sestra Anna. Poslední lednový den 1945 přišla na paseky protipartyzánská jednotka s členové SS. Několik partyzánů se stihlo ukrýt do lesa, kde chtělo zahájit obrannou palbu. Proti nim byla početná přesila, tak se usedlost nepodařilo ubránit a následně byli zastřeleni i s ostatními partyzáni, kteří byli zranění a ukryti ve chlévě. Dům vyházeli a následně zapálili. Na členy rodiny byli při výslechu velmi krutí. Těhotnou Emílii surově zbili, a nakonec na ni poštváli psy. Svým zraněním brzy podlehla. Tomáše Londu gestapo zatkl v Hošťálkové na zastávce, když se vracel domů z práce a v únoru toho roku byl popraven. Akci přežila pouze babička

⁷⁵Paměť národa: rozhovor s Anastázií Královou, roz. Janošovou. Odry, 7.1.2015. Online. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/kralova-anastazie-20150107-0>. [cit. 2024-03-19].

⁷⁶Paměť národa: rozhovor s Anastázií Královou, roz. Janošovou. Odry, 7.1.2015. Online. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/kralova-anastazie-20150107-0>. [cit. 2024-03-19].

Rozálie, Anna a malá Jarmila, které se do konce války ukrývaly v bunkru nedaleko Držkové. Po válce se vrátil z koncentračního tábora v Buchenwaldu i Antonín.

Pan Mikšík po válce začal studovat na střední průmyslové škole, kterou ukončil s maturitou. Problém mu v té době dělala jeho evangelická víra, podle které nebyl správně politicky naladěn pro nový režim. Rodinu poškodil i nucený vstup do JZD, což pro ně znamenalo ztrátu pozemků i dobytka. Proto pád komunismu v roce 1989 uvítal. Kandidoval v prvních komunálních volbách za sociálně demokratickou stranu. Byl zvolen a vykonával dvě funkční období jako místostarosta. V Ratiboři prožil celý svůj život.⁷⁷

6.3 Věra Smilková – rodačka z pasek

Věra Smilková (rozená Škrabánková) se narodila 15. listopadu 1932 na pasekách v Ratiboři v části zvané Hrabí. Pocházela ze tří sourozenců. Rané dětství prožila na pasekách v chalupě u prarodičů Manišových, kteří ji vychovávali, když rodiče začali stavět dům v Liptále. Manišovi měli dobytek i polnosti, kde pěstovali pohanku, obilí, zelí a brambory. V Hrabí bylo několik domů. Život na pasekách byl velmi náročný, v domech nebyla zavedena ani voda, tak si museli pro čistou vodu chodit do studánky. Pasekáři si mezi sebou hojně vypomáhali. Za války se zde pohybovalo spousta válečných zajatců, utečenců nebo partyzánů. U pasekářů hledali úkryt a zásoby jídla. Celá i vzdálenější rodina paní Smilkové byla nějakým způsobem zapojena na odboje. Děti většinou hlídaly venku, zda nejdou Němci. Nevěděly přesně co se děje, kdo je v jejich domě a proč musí být venku. Mělo se tak předejít případnému vyzrazení informací. „*Chodil k nám nějaký pan Žárský. Dělal takú spojku. No a my děcka, když u nás kolikrát přišli večer, my jsme musely takový černý papír dát na okna, aby nebylo nikde vidět, že sa svítí.*“⁷⁸ Otec a starší bratr byli spojky partyzánů a jelikož byl bratr vyučen ševcem, opravoval jim také boty.

Paní Smilková ve svém rozhovoru pro Paměť národa popisuje situaci, kdy její matka dostala zprávu, že jdou Němci k rodině Manišovým do Hrabí. V ten den na pasekách pracoval i jejich otec. Matka poslala starší sestru Jarku, aby ho varovala. Jako záminku jí dala pro něj svačinu. Jarka otci informaci sdělila a ten ji poslal do vedlejšího domu k Laštovicom, u kterých se zrovna partyzáni ukrývali ve stodole. Díky rychlému jednání partyzáni ihned odešli do lesů. Gestapo po cestě vidělo dalekohledem kulhajícího muže (zraněného partyzána). Překvapivě

⁷⁷Paměť národa: rozhovor s Janem Mikšíkem. Vsetín, 16.12.2019. Online. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/miksik-jan-20191216-0>. [cit. 2024-03-19].

⁷⁸Paměť národa: rozhovor s Věrou Smilkovou, roz. Škrabánkovou. Semetín, Vsetín, 8.1.2018. Online. Dostupné z <https://www.pametnaroda.cz/cs/smilkova-vera-20180108-0>. [cit. 2024-03-19].

se spokojili s historkou, že to byl kulhající švagr z Ratiboře. Jelikož nic jiného podezřelého nenašli, obešla se prohlídka bez většího násilí a katastrof.

Po válce dokončila paní Věra školu a nastoupila do podniku Lipta v Liptále, kde se vyráběly dřevěné věci i hračky, brzy však odešla a pomáhala rodičům s hospodářstvím. Po svatbě v roce 1955 se s manželem odstěhovala do Semetína a začala pracovat pro Lesní správu.⁷⁹

6.4 Miroslav Škrabánek – partyzán z Hrabí

Narozen 21. září 1926 na pasekách v Hrabí, bratr Věry Smilkové (rozené Škrabánkové). Miroslava a jeho sourozence v útlém dětství vychovávali prarodiče, jelikož rodiče trávili čas na stavbě nového rodinného domu v nedalekém Liptále. Celá rodina musela pomáhat s hospodářstvím, které je živilo. Do vesnice chodili jen zřídkka, děti do školy a celá rodina v neděli do kostela. Do měšťanské školy chodili téměř 8 kilometrů do Hošťálkové. V roce 1941 nastoupil Miroslav do krejčovské dílny ve Zlíně, kde dlouho nevydržel a začal pracovat v obuvnické firmě ve Vsetíně. Domů na paseky se vracel každou sobotu.

Pamětník vzpomíná, že ho první léta války příliš nezasáhly. První událost, kterou vnímal, byl pád amerického letadla 29. srpna 1944 nedaleko Vartovny nad Liptálem. Němcům se tehdy podařilo sestřelit americký bombardér, který se zřítil do lesa. Posádka stihla vyskočit, avšak padla do zajetí nacistů. Zbraně a náklad z letadla rozebrali místní a partyzáni, než se tam německé hlídky stihly dostat.

Miroslav Škrabánek se v osmnácti letech aktivně zapojil do odbojové činnosti a připojil se ke skupině Comandos v Liptále. Ti šířili protinacistické letáky, hledali vhodné úkryty pro osoby stíhané gestapem a sovětské zajatce. Obstarávali zbraně a zásoby. Miroslav byl informační spojka, nosil také zdravotnické potřeby a oblečení ze Vsetína. „*Poprvé jsem se setkal s partyzány V Hrabí u strýca Laštovicového. Nevím, co ho to napadlo. Přijdu do Hrabí a on mě představil se mužem, co si říká Štěpán. ... Řekl jsem, že k nim půjdu. On řekl, že ne, že jsem nenápadný synek a že jim budu dělat spojku.*“⁸⁰ Jelikož celá rodina se zapojila do pomoci partyzánům, potkával se s nimi v domě svých prarodičů v Hrabí i v nově postaveném domě v Liptále. Popisuje, jakou měli radost, když viděli prolétat ruské letouny

⁷⁹Paměť národa: rozhovor s Věrou Smilkovou, roz. Škrabánkovou. Semetín, Vsetín, 8.1.2018. Online. Dostupné z <https://www.pametnaroda.cz/cs/smilko-vera-20180108-0>. [cit. 2024-03-19].

⁸⁰Paměť národa: rozhovor s Miroslavem Škrabánkem. Jakubčovice nad Odrou, 14.1.2015. Online Dostupné z <https://www.pametnaroda.cz/cs/skrabane-miroslav-20150114-0>. [cit. 2024-03-19].

a shazovat zásoby do lesů. Bylo to i období obrovského stresu, když samoty v okolí začali Němci vypalovat a vraždili celé rodiny. Nevěděli, zda klepe na dveře Němec nebo známý. Jednou ze vzpomínek Miroslava je, když do Hrabí přišel velitel partyzánské brigády Dajan Bajanovič Murzin a téměř vzápětí po jejich odchodu byly u domy jednotky gestapa. „*Na druhý den přišli Němci. Trošku jsem uměl německy. Poprvé jsem viděl německého vojáka brečet. Byli tam tři nebo čtyři a ptali se na partyzány. Samozřejmě je nikdo neviděl. Jeden z nich ukázal fotku a brečel, že tři roky neviděl děcko. Poprvé jsem viděl Němce brečet. To se mi už nestalo.*“

⁸¹ Díky šťastným náhodám a dobrému utajení se rodina Škrabánková, jako jedna z mála, vyhnula zatčení, věznění nebo jinému krutému konci.

Miroslav Škrabánek po válce pracoval jako obuvník a nastoupil na vojenskou službu. V roce 1951 se oženil s Emilií Válovou, která pocházela z Jugoslávie. Odstěhovali se do Jakubčovic nad Odrou, kde založili rodinu.⁸²

6.5 Ladislav Vítek – partyzán z Růžďky působící v Ratiboři

Ladislav Vítek se narodil 25. července 1924 v obci Bystřička na Vsetínsku. V 11 letech se s rodinou přestěhoval na samotu do pasekářské osady ve vedlejší obci Růžďka pod vrchol Pálenisko. Dřevěná roubenka rodiny Vítků stála osamoceně uprostřed polností a díky své poloze byla často využívána k úkrytu a zásobování utečenců a partyzánů. Rodina jim i přes obrovské nebezpečí po celou dobu války pomoc neodmítala. Velké štěstí měli začátkem roku 1945, kdy došlo ke zradě ze strany jednoho člena odboje, který vyzradil členům gestapa jména několika rodin pomáhajících na pasekách partyzánům. Němci ihned začali se zatýkáním a výslechy., domů se nikdo již nevrátil. Pouze dům rodiny Vítkových byl ušetřen, rodina se nikdy nedozvěděla proč.

Kvůli svému ročníku narození musel Ladislav začátkem roku 1944 nastoupit do totálního nasazení, konkrétně do Vítkovických železáren. Ladislava to však táhlo zpět na Valaško, tak se pokusil několikrát utéct. Domů sice vždy dorazil, ale pokaždé přišli četníci, obklíčili dům a poslali ho zpět. Při čtvrtém útěku byl na dva měsíce vězněn a vyslýchán ve vsetínském německém vězení a poté zpět odvezen do Vítkovic. Odtud po třech týdnech opět utekl a až do konce války se skrýval.

⁸¹Paměť národa: rozhovor s Miroslavem Škrabánkem. Jakubčovice nad Odrou, 14.1.2015. Online Dostupné z <https://www.pametnaroda.cz/cs/skrabanek-miroslav-20150114-0>. [cit. 2024-03-20].

⁸²Paměť národa: rozhovor s Miroslavem Škrabánkem. Jakubčovice nad Odrou, 14.1.2015. Online Dostupné z <https://www.pametnaroda.cz/cs/skrabanek-miroslav-20150114-0>. [cit. 2024-03-20].

Prvním místem úkrytu zvolil dům svého kamaráda Rudolfa Bravence v obci Kateřinice. Ten mu poté s rodinou postavil malý úkryt v lese, kde mu nosili jídlo a oblečení. Rodina Bravencova patřila k aktivním podporovatelům odbojových organizací, nejbližší vztah měli k oddílu vedeného Vladimírem Krejčíkem, zvaným Jerry. Právě s ním se seznámili i Ladislava Vítka, který se k oddílu připojil. Ač měla rodina Bravencova k Vladimírovi Krejčíkovi blízko ani oni netušili, že se za Estonce pouze vydává a kryje tak svou pravou identitu z důvodu ochrany své rodiny. Tuto skutečnost za celou dobu spolupráce neprohlédl ani pan Vítek, který oddíl prováděl po krajině a často s nimi nocoval v lesích.

Ladislav Vítek si již nepamatuje detaily záškodnických akcí, kterých se údajně se skupinou účastnil, ale v paměti mu zůstaly dvě události, kterým byl svědkem. První je setkání Vladimíra Krejčíka s Viktorem Ševcovem-Grekovským, které se uskutečnilo 15. října 1944 v bytě pana Hájka v Ratiboři. Tento byt byl určen pro potřeby odboje, konaly se zde tajné schůzky nebo zde přenocovali zranění partyzáni. Již ze vzpomínky paní Anastázie Králové víme o aktivní účasti pana Ladislava Hájka v odbojových organizacích. Toho dne se Krejčík s Ševcovem-Grekovským domlouvali na budoucí spolupráci a na účasti tajné schůze všech vedoucích členů ilegálních organizací na pile v Ratiboři. Z jednání bylo patrné, že si muži příliš nedůvěřují. Druhou vzpomínkou pana Vítka je právě schůze téměř všech ilegálních složek východní Moravy na ratibořské pile Floriána Mynaříka, která se konala v nočních hodinách 28. října 1944. Ladislavovým úkolem při této akci bylo hlídkovat v blízkém lese, střelbu pouze slyšel, neviděl nic konkrétního. Roli dle něj zahrála i opilost partyzánů vedených Ševcovem-Grekovským. Neprodleně se všechny skupiny musely od Ratiboře vzdálit. *Jerryho skupina se poté přesunula do nového operačního rajonu pod Lysou horu, kam je prý převedl pamětník. Se skupinou dál udržoval spojení, a to i po jejich dalších přesunech a po spojení s 1. čs. Brigádou Jana Žižky jakožto jejím úderným oddílem.*⁸³

Kvůli své odbojářské aktivitě se Ladislav Vítek museli neustále schovávat. Místem jeho úkrytu nebyl pouze lesní kryt v Kateřinicích, ale pohyboval se různě po celém kraji. Navštěvoval i své rodiče v Růžďce a společně s dalšími utečenci se skrývali v jejich stodole. Díky znalosti terénu spolu s rodiči úspěšně převedli přes hranice na Slovensko několik mužů, kteří se následně připojili k partyzánskému hnutí. „*Rodina tím velmi riskovala. Svědčí o tom*

⁸³Paměť národa: rozhovor s Ladislavem Vítkem. Lhota u Vsetína, 11.2.2015. Online Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/vitek-ladislav-20150211-0>. [cit. 2024-03-20].

veřejná poprava pěti mladých lidí v Růžďce dne 4. listopadu 1944, které Němci zadrželi během přechodu na Slovensko. ⁸⁴

Ladislav Vítek byl také svědkem událostí 21. února 1945, kdy v Ratiboři při plnění svého úkolu zahynul v časti Červených partyzán Ctibor Čermák. Ladislav byl v ten den v Kateřinicích v domě Bravenců, když zde dopadla vysílačka určená pro 1. čs. Brigádu Jana Žižky. *„Letěly dvě ruská letadla a shazovaly vysílačku a ta spadla na lípu u Bravenců. Lezl pro ni bratr Rudy Bravence a sundla ji. Vim jenom, že to byla taková plechová skříňka a on ji strhl. Hned nato přišli Němci a sebrali vysílačku a odvezli do Ratiboře.* ⁸⁵

Po osvobození rodina Vítkova přestěhovala do hospodářství s rozsáhlými polnostmi v Moravském Berouně. Nejdříve zde bydleli společně s původní německou rodinou, než došlo k jejich odsunu. Ladislav Vítek ve vítězném roku 1945 vstoupil do komunistické strany, po absolvování učitelského kurzu začal učit na zemědělské škole ve Vsetíně. Dálkově dokončil vysokoškolské vzdělání a stal se ředitelem Střední zemědělské školy ve Valašském Meziříčí, kde působil až do svého odchodu do penze. Pamětník dodává, že svého postavení nezneužíval a snažil se příkazy z vyšších míst mírnit⁸⁶

⁸⁴Paměť národa: rozhovor s Ladislavem Vítkem. Lhota u Vsetína, 11.2.2015. Online Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/vitek-ladislav-20150211-0>. [cit. 2024-03-20].

⁸⁵Paměť národa: rozhovor s Ladislavem Vítkem. Lhota u Vsetína, 11.2.2015. Online Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/vitek-ladislav-20150211-0>. [cit. 2024-03-20].

⁸⁶Paměť národa: rozhovor s Ladislavem Vítkem. Lhota u Vsetína, 11.2.2015. Online Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/vitek-ladislav-20150211-0>. [cit. 2024-03-20].

7 Praktická část

V této kapitole diplomové práce se zaměřím na zařazení tématu druhé světové války v obci Ratiboř do kurikula základních a středních škol. Navrhnou konkrétní možnosti, jak danou problematiku zpracovat například formou exkurze a zařadit do výuky výchovy k občanství a dějepisu na druhém stupni místní základní školy.

7.1 Zařazení tématu do kurikula základního vzdělávání

Na základě rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání řadíme téma druhá světová válka v obci Ratiboř do vzdělávací oblasti Člověk a společnost, kde spadají vzdělávací obory dějepis a výchova k občanství. Předměty jsou propojeny s obsahem výuky zeměpisu, který však řadíme do vzdělávací oblasti Člověk a příroda. Vzdělávací obsah společenskovední oblasti přímo navazuje na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět realizovanou ve výuce na prvním stupni základního vzdělávání. Cílem oblasti je vybavit žáka znalostmi a dovednostmi potřebnými pro jeho aktivní zapojení do života demokratické společnosti.⁸⁷ *„Ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost se u žáků formují dovednosti a postoje důležité pro aktivní využívání poznatků o společnosti a mezilidských vztazích v občanském životě. Žáci se učí rozpoznávat a formulovat společenské problémy v minulosti i současnosti, zajišťovat a zpracovávat informace nutné pro jejich řešení, nacházet řešení a vyvozovat závěry, reflektovat je a aplikovat v reálných životních situacích.“⁸⁸*

Druhá světová válka je vyučována na základních školách obvykle v devátých ročnících v hodinách dějepisu v historickém období moderních dějin. Kvůli časové dotaci předmětu se vyučující obvykle zaměřují na hlavní události a osobnosti doby. Na regionální dějiny čas příliš nezbyvá, přitom mohou sloužit k lepšímu pochopení a zapamatování dané problematiky. Mají také význam pro etickou výchovu, vliv na hodnotový systém žáka a utvoření vztahu žáka k regionu, kde vyrůstá. Díky tomu můžeme téma zařadit do hodin výchovy k občanství v rámci výuky naše obec, region a kraj na základních školách.

Regionální dějiny patří neodmyslitelně k historii. V kurikulech se jim však nevěnuje příliš mnoho pozornosti. Přitom jejich výuka splňuje hned několik didaktických zásad. Důležitost přikládám principu názornosti, kdy si žáci propojí konkrétní místa a osudy obyvatel

⁸⁷Vzdělávací oblast Člověk a společnost – úvod. [online]. [cit. 2024-04-06].

Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10612>

⁸⁸Vzdělávací oblast Člověk a společnost – úvod. [online]. [cit. 2024-04-06].

Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10612>

s hlavní časovou osou událostí té doby. Aktivně poznávají své okolí, což může vést ke komplexnímu rozvoji žákovy osobnosti a celkovému trvalému osvojení znalostí. Můžeme toho využít i v kontrolní fázi vyučovací jednotky, kdy dojde k lepšímu vybavení si osvojených znalostí. Do vyučovacích hodin můžeme téma regionálních dějin zařadit metodou vyprávění, rozhovoru, demonstrace nebo exkurze. Předložit žákům můžeme také dobové fotografie, články z novin či úryvky z místních kronik. Kvůli nízké časové dotaci předmětů můžeme volit i variantu dobrovolné exkurze, která se uskuteční mimo hlavní čas vyučování.

7.2 Zařazení tématu do kurikula gymnázií

Téma diplomové práce řadíme dle rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia do vzdělávací oblasti Člověk a společnost. Do této oblasti spadají vzdělávací obory dějepis a občanský a společenskovední základ. *„Vzdělávací oblast Člověk a společnost využívá společenskovední poznatky získané v základním vzdělávání, rozvíjí je a učí žáky zpracovávat je v širším myšlenkovém systému. Její součástí jsou i zcela nové obsahové prvky, jejichž pochopení je podmíněné rozvinutější myšlenkovou činností a praktickou zkušeností žáka gymnázia.“*⁸⁹ Stejně jako ve výuce na základní škole jsou rozvíjeny dále klíčové kompetence, které vedou žáka k vytvoření nových hodnot a k realistickému pohledu na život s ohledem na minulost a budoucnost.

Vzdělávací obor Občanský a společenskovední základ obsahuje tematické celky člověk jako jedinec, člověk ve společnosti, občan ve státě, občan a právo, mezinárodní vztahy, globální svět, úvod do filosofie a regionalistiky. Tématu druhé světové války v regionech se můžeme dotknout například v politologii, kdy si dáme do kontrastu fungování obce v dnešní demokracii a za vlády totalitních režimů. Zdůrazníme důležitost lidských práv a svobod, které byly za války potlačovány. Žáci mohou zjistit, jak se konkrétně týkaly jejich prapředků. Můžeme využít historických příkladů sociálních struktur společnosti v rámci sociologie. Ve vyučovacích hodinách psychologie se můžeme pokusit o analýzu chování jedince, který se musel rozhodovat, zda se postaví režimu, či zvolí pasivní cestu a ochrání tak své blízké. Snahou učitele tak bude pokusit se přenést tehdejší atmosféru do dnešní doby.

Vzhledem k charakteru tématu by bylo vhodnější jeho zařazení do vyučovacích hodin dějepisu. Druhá světová válka je vyučována v hodinách dějepisu obvykle ve třetích ročnících v rámci učiva historie moderní doby, situace v letech 1914 – 1945. Z důvodu nízké hodinové

⁸⁹Vzdělávací oblasti Člověk a společnost v RVP G. [online]. [cit. 2024-04-06].

Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/artefact.php?artefact=59370&view=3711&block=24595>

dotace a objemu učiva se v běžných hodinách dějepisu pozornost regionálním dějinám věnuje minimálně. Žáci se však mohou dozvědět více o historických momentech v regionu v hodinách dobrovolného dějepisného semináře, pokud je na daném gymnáziu vyučován. Pro lepší pochopení a zapamatování celého celku mohou vyučující zvolit formu referátu. Žák samostatně vypracuje krátký popis události, která se stala v období války v místě jeho bydliště. Jako zdroj informací mohou sloužit vzpomínky pamětníků, které jsou dostupné ve formě audiozáznamu nebo v tištěné podobě například v rubrikách místního tisku. V rámci možností může žák uskutečnit rozhovor osobně přímo s pamětníkem, který poté zařadí do kontextu doby a místa.

7.3 Zařazení tématu do školního vzdělávacího programu

Druhou světovou válku v obci Ratiboř řadíme do učiva pro žáky druhého stupně základního vzdělávání. Jako vhodnou formu aplikace tématu do výuky jsem zvolila jednodenní vzdělávací exkurzi přímo v obci Ratiboř. Navrhuji i možnost uchopení tématu v klasické vyučovací hodině. Místní základní škola poskytuje vzdělávání pouze žákům prvního stupně. Pro potřeby práce jsem tedy zvolila jako výchozí dokument školní vzdělávací program (ŠVP) základní školy sousední obce Hošťálková, kde pokračuje v povinné školní docházce na druhém stupni většina žáků z Ratiboře.

„Základní škola Hošťálková, okres Vsetín je škola plně organizovaná, poskytuje vzdělání od 1. do 9. ročníku. Škola se řadí svým počtem žáků mezi velké školy.“⁹⁰ Škola nemá speciální zaměření. Snaží se žákům poskytnout možnosti pro individuální rozvoj formou volitelných předmětů, seminářů a mimoškolních aktivit. Snahu připravit žáky nejen na další stupeň vzdělávání, ale i praktický život potvrzuje název školního vzdělávacího programu Brána poznání.

Dle konkrétního ŠVP ZŠ Hošťálková je vzdělávací oblast Člověk a společnost rozdělena klasicky dle RVP ZV do předmětu dějepis a občanská výchova. Dějepis má hodinovou dotaci v 6., 7., a 8. ročníku 2 vyučovací hodiny/týdně a v 9. ročníku 1+1 vyučovací hodina týdně. Občanská výchova má k dispozici 1 vyučovací hodinu týdně v každém ročníku druhého stupně. Do výuky občanské výchovy je začleněn jednodenní projektový den pro žáky 5. a 9. ročníku zaměřený na téma finanční gramotnost.⁹¹ Průřezová témata jsou součástí vyučovaných předmětů. K posledním změnám ŠVP ZV Brána poznání došlo v září 2017 dle změn RVP ZV.

⁹⁰Školní vzdělávací program Brána poznání. [online]. [cit. 2024-04-06]. Dostupné z: https://www.zshostalkova.org/modules/file_storage/download.php?file=7d3567ad%7C33&inline=1 s.5

⁹¹Školní vzdělávací program Brána poznání. [online]. [cit. 2024-04-06]. Dostupné z: https://www.zshostalkova.org/modules/file_storage/download.php?file=7d3567ad%7C33&inline=1 s.29 – 32.

Byly pozmeněny některé očekávané výstupy, doplněny výstupy pro minimální doporučenou úroveň pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.⁹²

Díky poznatkům z ŠVP bych jednodenní vzdělávací exkurzi na téma mé diplomové práce volila pro žáky 9. ročníků, jelikož budou mít dostatek znalostí k tématu a došlo by tak k jeho rozšíření a lepšímu zapamatování. Z 6. ročníku budou mít žáci poznatky k učivu naše obec, region, kraj a naše vlast. V 7. ročníku jsou vyučovány témata týkající se diskriminace, rasismu, antisemitismu a téma právní základy státu a principy demokracie. Devátý ročník začínají hodiny dějepisu učivem meziválečného období a 2. světové války. Kvůli nízké hodinové dotaci může být exkurze pojata jen pro dobrovolníky z ročníku a konala by se mimo hlavní vyučovací čas.

Exkurzi můžeme definovat jako „*Skupinová návštěva významného nebo zajímavého místa či zařízení, která má poznávací cíl. Jedna z organizačních forem výuky, konaných v mimoškolním prostředí, má přímý vztah k obsahu vyučování: ilustruje, doplňuje, rozšiřuje žákovu zkušenost.*“⁹³ Volíme ji v případech, kdy chceme žákům vyučování zpestřit a výchovně vyučovací proces provést mimo prostory školy. Exkurze musí mít stejný cíl a přímý vztah k obsahu výuky.

7.4 Vlastní návrh exkurze

Exkurze na téma druhá světová válka v obci Ratiboř je určena pro žáky 9. ročníku ZŠ Hošťálková. Uskuteční se ve druhé polovině školního roku, kdy mají žáci již potřebné znalosti učiva, které si díky exkurzi rozšíří a utvrdí. Samotná exkurze proběhne přímo v obci Ratiboř, jelikož se jedná o venkovní aktivitu, bude vhodné uskutečnit ji v jarních měsících.

Před samotnou realizací exkurze pedagog zajistí organizační záležitosti v dostatečném časovém předstihu. Je zapotřebí oznámit termín konání vedení školy a domluvit dostatečný dozor (nejlépe vyučující dějepisu, občanské nebo rodinné výchovy), zamluvit prostory vojenského muzea Ludvíka Hynka v Borči a zjistit možnosti dopravy do Ratiboře. Muzeum nemá pevnou otvírací dobu, čas exkurze se musí domluvit s majiteli telefonicky. Do obce jezdí pravidelné linky autobusové hromadné dopravy. Pokud nebudou vyhovující časy odjezdu, musí pedagog zajistit soukromou autobusovou dopravu.

⁹²Školní vzdělávací program Brána poznání. [online]. [cit. 2024-04-06]. Dostupné z: https://www.zshostalkova.org/modules/file_storage/download.php?file=7d3567ad%7C33&inline=1 s. 34

⁹³Průcha, Jan; Mareš, Jiří a Walterová, Eliška. *Pedagogický slovník. 4. aktualiz. vyd.* Praha: Portál, 2003. s. 63.

Dalším krokem je seznámit žáky a zákonné zástupce o konání akce. Žákům je pro rodiče rozdán formulář, kde budou důležité informace o průběhu exkurze. Zákonní zástupci svým podpisem stvrdí, že s účastí svého dítěte na exkurzi a jejími podmínkami souhlasí. Do formuláře doplní aktuální kontaktní údaje, na kterých budou k zastižení v případě potřeby. Můžeme navrhnout možnost, že žáci, kteří jsou z Ratiboře a Kateřiníc se nemusí vracet zpět do školy v Hošťálkové. Zákonní zástupci tak ihned po ukončení akce na posledním stanovišti exkurze (čas odjezdu autobusu zpět do Hošťálkové) přebírají zodpovědnost za své dítě. V takovém případě je potřeba odhlásit i oběd ve školní jídelně. Přihlášení účastníci jsou seznámeni jak s průběhem, tak s bezpečnostními podmínkami akce. Po celou dobu exkurze platí pravidla školního řádu, přísný zákaz požívání návykových látek a dodržování pokynů pedagoga a přiděleného dozoru. Pravidla podepíše i žáci, kteří se exkurze zúčastní, aby bylo patrné, že s pravidly byli srozuměni a souhlasí. Den před konáním exkurze si učitel nezapomene s sebou nachystat podepsané formuláře s kontakty na zákonné zástupce, vybrané finance na dopravu tam a zpět, pracovní materiály pro žáky a lékárníčku.

Návrh exkurze	
Název a místo konání:	Druhá světová válka v obci Ratiboř. Ratiboř, okres Vsetín – Zlínský kraj
Třída:	9. ročník ZŠ Hošťálková
Termín:	Druhé pololetí školního roku
Počet žáků:	Aktuální docházka přihlášených žáků v den konání exkurze.
Pedagogický dohled:	Vyučující občanskou výchovu + přidělený dozor vedením školy
Cíl exkurze:	Žák je schopen propojit a aplikovat v praxi teoretické znalosti z vyučovacích hodin. Žák je schopen zařadit získané poznatky do kontextu moderních dějin. Žák samostatně vypracuje úkoly v pracovním listě.
Klíčové kompetence:	Kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence občanská, kompetence sociální a personální
Metody a formy práce:	Metody: slovní (přednáška, práce s textem, rozhovor), názorně demonstrační (práce s obrazem) Formy: hromadná výuka, samostatná práce

	Pracovní list tvořen podle třífázového modelu učení E-U-R (evokace, uvědomění si, reflexe)
Časový harmonogram:	Celodenní exkurze, 5 hodin (cca 6 vyučovacích hodin) <i>Sraz v ZŠ Hošťálková, přesun autobusem do středu obce Ratiboř, trasa exkurze, výklad ve vojenském muzeu Ludvíka Hynka v Borčí, cesta autobusem zpět k ZŠ Hošťálková</i>
Obsah exkurze:	Žáci si během exkurze prohloubí znalosti o historických událostech, které se odehrávaly v blízkosti jejich domovů. Během dne plní samostatně nebo ve skupinách úkoly na vytištěném pracovním listě. Po vypracování úkolů proběhne diskuse, kde žáci ihned dostanou zpětnou vazbu.
Mezipředmětové vztahy:	Dějepis, zeměpis

7.4.1 Detailní popis exkurze

Exkurzi zahájíme v přízemí budovy ZŠ Hošťálková u šaten devátých tříd. Sraz s žáky domluvíme na půl osmé ráno. Čas nebude problém ani pro dojíždějící žáky ze sousedních vesnic Ratiboře a Kateřinic, jelikož první vyučovací hodina na škole běžně začíná již v sedm hodin a třicet pět minut. Pedagogický dozor zaznamená docházku a zkontroluje od všech žáků podepsané souhlasy zákonných zástupců. Žáci, kteří se nemohou z nějakých důvodů exkurze zúčastnit a do školy přišli, jsou odvedeni do náhradní třídy, která jim je přidělena vedením školy (nutno dohodnout v časovém předstihu) a pracují na předem zadané samostatné práci.

Odjezd autobusem od budovy školy bude naplánován na třičtvrtě na osm. Společně se autobusem přepravíme k budově komunitního centra, které se nachází na dolním konci obce Ratiboř. Čas na cestu počítáme necelých deset minut. U komunitního centra zahájíme exkurzi, rozdáme žákům pracovní listy, na kterých budou v průběhu dopoledne pracovat. U centra jsou vhodné prostory, kde si žáci mohou sednout a samostatně plnit první dva úkoly z pracovního listu. První úkol je zaměřen na vybavení již probraného učiva druhé světové války z vyučovacích hodin dějepisu. Připomene žákům hlavní události té doby, na které budeme v průběhu navazovat výkladem exkurze. V první části úkolu žáci mají za úkol spojit údaje z levého sloupce s údaji z pravého sloupce. V druhé části žáci dopíší, co se stalo s územím Československa v době druhé světové války. Žákům se speciálními vzdělávacími potřebami pomáhá při plnění úkolů jejich přidělený asistent, pedagog, dozor nebo žáci, kteří již jsou hotoví. Po vypracování úkolu si společně projdeme správné odpovědi a doplníme důležité

momenty, které je potřeba v rámci kontextu doby zmínit a nejsou zahrnuty v úkolu. Aktivita je přenechána žákům. Pedagog pouze doplňuje a rozvádí odpovědi. Vyplníme zde i druhý úkol, ve kterém se již zaměříme konkrétně na obec Ratiboř. Žáci mají napsat deset věcí, které je jako první napadnou ve spojení s Ratiboří. Nápady si poté opět společně projdeme a odůvodníme. Pokud se objeví odpověď, která bude souviset s tématem exkurze pokusíme se více rozvést.

Následně se společně pěšky přesuneme podél hlavní cesty k pile, která je v dnešní době stále v provozu pod vedením rodiny Mynaříků. K výkladu teoretické části exkurze a vypracování dalšího úkolu nám poskytne zázemí Bartoníkův dvůr, který se nachází v těsné blízkosti pily. V Bartoníkově dvoře je nově vybudována palírna a povidlárna, venkovní prostory jsou volně přístupné, přesto považují za vhodné příchod s žáky předem ohlásit majiteli. Nejdříve žáky seznámíme s teorií: kdy poprvé vstoupily nacistické jednotky na území obce a odkud, co se s jejich příchodem neprodleně změnilo a jak na tuto situaci přistoupili místní obyvatelé. Nastíníme také začátky formování odbojové činnosti v Ratiboří. Přes téma odboje se ve výkladu dostaneme ke jménu tehdejšího majitele pily Floriana Mynaříka, který byl důležitou a aktivní postavou v boji proti nepříteli. Po teoretické části si žáci samostatně doplní odpovědi do třetího úkolu v pracovním listě, které během výkladu zazněly. Společně zkontrolujeme, doplníme a následně přejdeme přes hlavní cestu, kde se nachází informační panel naučné stezky Zapomenuté osudy zaměřený na schůzi vedoucích členů odbojových organizací na pile a bližší informace o kapitánu Vitaliji Fedorovičovi Grikovském a jeho pobočníku Pavlu Pimenovovi, kteří byli na pile zastřeleni. Jsou zde vyobrazeny dobové fotografie, jak budov pily a mlýna, tak fotografie mrtvých těl obou mužů. Vedle cedule se nachází pomník věnovaný těmto dvěma padlým partyzánům. Žáci se postupně u panelu prostřídají, prohlédnou si fotografie a seznámí s textem. Jakmile se všichni prostřídají, proběhne krátká diskuse o událostech spojených s tímto místem. Pedagog tak dostane zpětnou vazbu a zda žáky výklad a téma zaujalo. Časovou náročnost od příjezdu do Ratiboře po konec výkladu na stanovišti u pily počítáme zhruba hodinu a čtvrt.

Následuje přesun pěšky do údolí Borčí k vojenskému muzeu Ludvíka Hynka. Trasa je dlouhá 1,8 km po zpevněné komunikaci s mírným stoupáním. Trasa obvykle netrvá déle jak půl hodiny. Po příchodu k vojenskému muzeu necháme žákům čtvrt hodiny volného času na svačinu. Než začneme s teoretickou částí žáci samostatně vypracují první část čtvrtého úkolu, kde mají za úkol vytvořit myšlenkovou mapu na téma ratibořské paseky za druhé světové války. Nápady si společně projdeme a vysvětlíme. Zdůrazníme, že právě díky své poloze a soběstačnosti byly tyto samoty na pasekách hojně využívány k úschově materiálu odbojové

činnosti i k úkrytu samotných partyzánů. Ne vždy pasekáři s pomocí souhlasili, na výběr však v mnoha případech nedostali. Následně si převezme slovo pan Vacek, majitel malého vojenského muzea v Ratiboři. Provede žáky nově zrekonstruovaným bunkrem partyzánů, který se nachází ve dvoře za bývalou kovárnou. „*Při prohlídce bunkru a exponátů se dozvíte, jak partyzánský úkryt vznikl, jak vyl pan Ludvík Hynek úzce spjat s partyzánským odbojem na našem území a také se před Vámi rozprostře obraz válečné doby, jak ji prožívali obyvatelé valašských pasek. Samotná podpora odboje rodiny Hynkovy nespočívala jen v ukrývání partyzánské skupiny. Ludvík Hynek se díky znalosti valašských hor stal jedním z mnoha průvodců partyzánů, kteří v našich lesích bojovali proti německým vojákům.*“⁹⁴ Z důvodu omezeného prostoru bunkru se žáci na prohlídku rozdělí podle počtu na dvě až tři skupiny. Jedna skupina půjde na prohlídku s panem Vackem a přiděleným dozorem, druhá skupina se přesune k dalšímu informačnímu panelu naučné stezky Zapomenuté osudy, který se nachází vedle muzea a je věnovaný pasekářské rodině Hynkových. Zde budou společně s vyučujícím plnit jeden z úkolů na pracovním listě. Po prohlídce se skupiny vymění.

Během prohlídky a výkladu manželů Vackových si žáci budou zapisovat své vlastní postřehy do volného místa ve čtvrtém úkolu svých pracovních listů, které je k tomu určeno. U panelu si společně vypracujeme další část čtvrtého úkolu, mapu s čísly, která označují polohu dalších ratibořských pasek a míst spojených s válečným obdobím. Sedneme si do kruhu, vyučující pošle text, ve kterém budou informace o lokaci místa, událostech, které tam proběhly, dobové fotografie, či krátká vzpomínky pasekářů. Žáci se postupně budou ve čtení střídát. V průběhu čtení si žáci budou doplňovat k číslům v mapce názvy a informace, které považují za důležité si k místu zapamatovat, nebo je zaujaly. Jako první si žáci doplní polohu pily a Borčí, následně doplníme informace o osadě Hrabí s krátkou vzpomínkou místního pasekáře pana Maniše. Další číslo bude označovat paseku U Malinů, poté místo mezi obcemi zvané Končiny se vzpomínkou pana Jana Mikšíka na vypálení této paseky U Londů. Jako šesté místo bude označena Spívalova dolina, kde došlo k popravě zajatců z vypálených Vařákových pasek. Poslední bod na mapě ponecháme zatím prázdný. Doplníme ho na dalším stanovišti exkurze, kde mu bude věnovaný výklad.

Aktivity v údolí Borčí by měly končit kolem jedenácté hodiny, kdy se společně opět vydáme směrem do centra Ratiboře k obecnímu úřadu. Na cestu zpět opět počítáme čas půl

⁹⁴Vojenské muzeum. [online]. [cit. 2024-04-23].

Dostupné z: <https://ratibor.cz/spol/vojenske-muzeum>

hodiny. Vedle obecního úřadu se nachází travnatý prostor, který poskytne zázemí pro vypracování posledních úkolů z pracovního listu a ukončení teoretického výkladu exkurze. Začneme krátkou rekapitulací a kontrolou čtvrtého úkolu. Pokud žáci nebudou chtít dobrovolně sdělit své odpovědi, učitel se zeptá konkrétně vybraných žáků. Teoretickou část posledního stanoviště začneme tím, proč se právě nacházíme ve středu obce. Nachází se zde kino, které bylo v době války postaveno, vedle je budova hostince, který byl do nedávna v provozu. Tento hostinec měla rodina Pilčíkova, která kvůli židovským členům rodiny byla zatčena a vězněna v pracovním táboře v Mírošově. Na křižovatce u obecního úřadu často hlídkovali němečtí vojáci, kteří prováděli kontroly všech, kdo právě projížděl, jelikož se jedná o spojnici se sousední vesnicí Kateřinice. A právě zde začala potyčka mezi Němci a partyzánem Ctiborem Čermákem, který byl odhalen při plnění svého úkolu. Vojáci mladého Ctibora hnali od obecního úřadu směrem do části Červené, několikrát ho postřelili, avšak ne smrtelně. Ctibor svůj život ukončil dle partyzánské přísahy, svým odjištěným granátem. V místě, kde padl je vybudován pomník k uctění jeho památky a v dnešní době i informační panel ratibořské naučné stezky Zapomenuté osudy. Žáci si tyto informace doplní do mapy k poslednímu číslu ve čtvrtém úkolu a zároveň vypracují pátý úkol, kde mají doplnit informace o tomto padlém partyzánovi a vyluštit jeho přezdívku, která je zde napsána znaky Morseovy abecedy. Teoretickou část ukončíme osvobozením obce, kdy zde přišly v ranních hodinách 5. května 1945 jednotky československého armádního sboru a Rudé armády ze směru od Vsetína. V krátkosti si nastíníme, co následovalo. Jak to dopadlo s německými obyvateli v naší obci, kdo byl zvolen do zastupitelstva v prvních volbách a kolik rodin odešlo do vylidněného pohraničí.

Po teoretické části žáci postupně navštíví přízemí budovy obecního úřadu, kde se nachází pomník věnovaný obětem nacismu z Ratiboře. Počet obětí si doplní do pátého úkolu. Křižovka v šestém úkolu slouží k zopakování. Dvanáct otázek je zaměřeno nejen na ratibořské dějiny, ale jsou zde i otázky k celému tématu druhé světové války. V tajence vyjde den vítězství, žáci odpoví, že se jedná o státní svátek a doplní datum, kdy se tento den slaví. Sedmý poslední úkol slouží k celkovému zhodnocení exkurze žáky. Co by si napsali jako status na své sociální síť o dnešním dopoledni. Co je zaujalo, co se dozvěděli, nebo naopak co pro ně bylo nudné. Na závěr si společně zhodnotíme úkoly pracovního listu, případně doplníme chybějící odpovědi.

Exkurzi ukončíme poděkováním žákům za jejich účast, vhodné chování při prohlídce vojenského muzea v Borčí a za ochotu komunikovat a plnit dané úkoly. Odjezd autobusu bude naplánovaný na třičtvrtě na jednu. Žáci z Ratiboře a Kateřiníc, kteří mají od svých zákonných

zástupců podepsaný souhlas a řádně odhlášený školní oběd, mohou odejít domů. Se zbylými žáky se z parkoviště u Obecního úřadu v Ratiboři společně přepravíme zpět k ZŠ Hošťálková. Předpokládaný příjezd je stanoven na 12:55 v tuto dobu začíná ve škole obědová přestávka po šesti vyučovací hodině. Žáci jsou odvedeni do šaten a poté na oběd do školní jídelny, kde za žáky již přebírá zodpovědnost aktuální dozor v jídelně.

V následující vyučovací hodině občanské výchovy se k exkurzi zpětně vrátíme. Nebudeme již probírat historické události, ale pokusíme se diskusí zaměřit na sociální aspekt doby. Posadíme se do kruhu a pokusíme se společně vžít do situací, které byly během exkurze zmíněny. Především na autentické vzpomínky pasekářů a místních obyvatel. Jak bylo obyvatelstvo ovlivněno do dalšího života. Nejen dospělí byli svědky hrůzných událostí, ale také děti, které mnohokrát přišly o své rodiče. Po válce se tak musela situace okolo sirotků a válečných vdov neprodleně řešit sociální péčí. Utvoříme paralelu do dnešní doby, kdy jsou opět aktuální válečné konflikty. Společně téma ukončíme souhrnem důležitých faktů a zamyšlením, zda můžeme vývoj nějakým způsobem ovlivnit. Závěrem se každý žák samostatně zamyslí nad svým žebříčkem hodnot a pokusí se zhodnotit, zda ho výklad exkurze ovlivnil a pořadí věcí v něm změnil, či nikoliv.

7.4.2 Dílčí závěr exkurze

Exkurzi v obci Ratiboř považuji za vhodnou organizační formu výuky regionálních dějin, kdy žáci nejsou vyučováni na půdě školy, ale dostanou se do míst, kde se události přímo odehrávaly. Tato forma výuky je tak pro žáky hodnotným doplňkem klasického vyučování, který jim přináší mnoho benefitů a přispívá k celkovému rozvoji osobnosti, nejen z hlediska vzdělávacího, ale také z hlediska výchovného.

V průběhu školní exkurze se žáci učí interaktivním způsobem, což často vede k intenzivnějšímu a dlouhodobějšímu zapamatování. Dobové fotografie budov a okolí ve srovnání se současným stavem v obci se ve výsledku příliš neliší, což může být pro žáky momentem uvědomění, že tragédie druhé světové války se neodehrávaly až tak v dávné historii a mnohdy se přímo týkaly jejich prapředků, které mohli osobně poznat. Reálné zážitky a vliv prostředí mohou žáky inspirovat a motivovat k většímu zájmu o konkrétní téma, předmět, či o okolí ve kterém vyrůstají. Takto nabyté poznatky a nové hodnoty mohou pomoci žákům lépe pochopit a vytvořit si ucelenější názor na aktuální dění ve světě.

Během exkurze se u žáků rozvíjí nejen pracovní, ale také sociální dovednosti, kdy musí komunikovat mezi sebou i s pedagogem při plnění úkolů v pracovním listě. Jsou však

také v neustálé interakci mezi sebou i během přesunů mezi stanovišti, kdy jsou mimo školní prostředí, avšak určitá pravidla zde stále platí. Za vhodné považují také proložit exkurzi výkladem odborníka, či do tématu zainteresované osoby, která doplní a přiblíží tak dané téma odlišným způsobem, což může vést u žáků k nové motivaci a udržení pozornosti.

Pozitivně hodnotím také fyzickou stránku exkurze, kdy během dopoledne s žáky ujdeme trasu dlouhou čtyři kilometry nejen v obci, ale také v krásné valašské přírodě. Během přesunů z obce na samotu v Borči a zpět můžeme využít volného času k bližšímu seznámení žáků s přírodou kolem turistické trasy. Zmínit funkce a hustotu lesů, které partyzánům poskytly možnosti vybudovat na mnoha místech úkryty pro několik osob. Čas můžeme také využít a zapojit se do úklidu, kdy po cestě budeme sbírat odpadky a dávat do pytle, které poté v obci vytřídíme do příslušných kontejnerů. Můžeme tak žáky motivovat k zájmu o životní prostředí. Pedagog však musí být na tuto akci připraven a mít s sebou nejen igelitový pytel, ale i několik párů rukavic.

Celková komplexnost exkurze nám dovoluje zařadit různé aktivity, které rozvíjí klíčové kompetence u žáků. Musíme však volit takové, které nenaruší celkový dojem a hlavní téma exkurze. Zpětnou vazbu a získané znalosti můžeme využít v dalších vyučovacích hodinách nejen dějepisu a občanské výchovy, ale také v zeměpisu a přírodopisu.

7.5 Návrh přípravy vyučovací hodiny

Výhody výuky regionálních dějin na základních školách jsem již zmínila v části práce, která se věnuje zařazení tématu do kurikula základního vzdělávání. Již v roce 2016 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy doporučovalo věnovat patřičnou pozornost výuce dějin 20. století nejen v hodinách dějepisu, ale i v hodinách dalších společenských vědních vzdělávacích oborů. *„Metodicky je možné využít všech organizačních forem výuky a typů vyučovacích hodin. Je třeba objasňovat jak obecné mechanismy dějinného vývoje, tak užít jeho konkretizaci na osudech jednotlivců, a využít přitom takových badatelských přístupů, jako je např. orální historie, či mikrohistorie a regionální dějiny, včetně zohlednění „dějin všedního dne“.*⁹⁵ Z důvodu malé časové dotace a širokého okruhu učiva celé vzdělávací oblasti Člověk a společnost bývá v praxi velmi obtížné téma regionálních dějin zařadit do tematických plánů výuky, často jsou zmiňovány pouze okrajově.

⁹⁵ Doporučení MŠMT k výuce dějin 20. století. [online]. [cit. 2024-05-23].
Dostupné z: UserFiles_file_Clanky_2009-2012_z1665eg45p.pdf

Východím dokumentem mého návrhu přípravy vyučovací hodiny je ŠVP ZŠ Hošťálková – Brána poznání. V navrhované hodině občanské výchovy budou žáci ve skupinách zpracovávat vzpomínky pamětníků z Ratiboře na období druhé světové války. Jelikož je nutné, aby žáci již měli znalosti o daném historickém období, je hodina určena pro žáky devátých ročníků, kdy se učivo probírá v hodinách dějepisu. Dle poznatků z ŠVP a časového rozvrhu předmětu občanská výchova mohu využít předložený návrh hodiny jako úvod k tématu globalizace, kde se část učiva věnuje válkám a možnostem jejich řešení.

Předmět:	Občanská výchova
Cílová skupina:	Žáci 9. ročníku ZŠ
Téma:	Osudy obyvatel Ratiboře v období 2. světové války
Cíl hodiny:	Žák pracuje na své roli ve skupině. Je ochotný sdělit své názory a hodnoty. Žák se aktivně účastní diskuse na dané téma.
Průřezové téma:	Osobnostní a sociální výchova, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
Klíčové kompetence:	Komunikativní, k řešení problémů, občanské a sociální
Metody a formy výuky:	Práce ve skupině, práce s textem, diskuse
Časová dotace:	45 minut
Pomůcky:	Text pro každého žáka ve skupině, PC, tabule

Organizační část hodiny

Úvodní část hodiny věnujeme cca 5 minut. Po klasickém pozdravu s žáky, který signalizuje začátek nové hodiny, vyučující zapíše absenci žáků a téma hodiny do třídní knihy, která je téměř na všech školách již v elektronické podobě. V krátkosti připomeneme učivo minulé hodiny a uvedeme aktuální téma. Využijeme znalostí žáků z hodin dějepisu a společně připomeneme hlavní osu událostí období druhé světové války. Pro navození atmosféry se zaměříme na nové pravidla a poměry, které Němci ihned po obsazení našeho území zaváděli (germanizace, Němci ve vedoucích pozicích, průmysl i zemědělství podřízeno potřebám války, antisemitismus, cenzura, atd.).

Prezentace učiva

Vyučující napíše doprostřed tabule *ratibořské paseky za 2. světové války*. Nechá žákům čas, aby si každý vypracoval svou myšlenkovou mapu. Jakmile jsou žáci hotoví, sedneme

si do kruhu a společně si nápady projdeme a pokusíme se je více rozvést. Následně se žáci rozdělí do čtyř skupin, podle atmosféry v kolektivu necháme rozdělení zcela na žácích nebo zvolíme formu losování. Každá skupinka dostane v tištěné podobě vzpomínku místního pamětníka. Úkolem skupiny bude se s textem seznámit, pokusit se vžít do zmíněných postav a situací. Poté si společně vzpomínku rozeberou a prodiskutují, jaké z toho mají pocity, zda se postavy zachovaly správně nebo jestli mohlo být i jiné řešení situace. Zamyslí se nad každodenním životem obyvatel v době války. Vyučující do skupinových diskusí příliš nezasahuje, může podat doplňující otázku nebo nasměrovat žáky k další diskusi.

První skupina dostane ke zpracování vzpomínku Jana Mikšíka, který vzpomíná na krutost Němců při vypalování samoty na pasekách. Druhá skupina dostane vzpomínku Miroslava Škrabánka, kde je mimo jiné i popsán smutek německého vojáka. Třetí skupina se zaměří na události v údolí Borčí a vzpomínku manželů Hynkových. Poslední čtvrtá skupina bude mít k dispozici text se vzpomínkou pasekáře Jana Gajdoše z Hološína, který vzpomíná na příchody partyzánů k nim domů a na velitele partyzánského oddílu Štěpanova.⁹⁶

Koncem hodiny si opět všichni sedneme do kruhu. Skupiny v krátkosti seznámí ostatní spolužáky se svým příběhem a jejich hodnocením. Způsob provedení je zcela na nich. Mohou si zvolit mluvčího, který to celé shrne, mohou si rozdělit role a každý popíše v pár větách svou postavu a situaci, pokud bude dostatek času, mohou nacvičit krátkou scénku. Závěrem proběhne společná diskuse, kdy zdůrazníme dopady války na civilní obyvatelstvo. Propojíme se situací dnešní doby, kdy jsou opět aktuální otázky válečných konfliktů. V diskusi budeme pokračovat následující vyučující hodinu, ve které se blíže seznámíme s fakty dnešní doby, jak média sdělují informace a zda se aktuální válečné konflikty dotýkají obyvatel České republiky.

Závěr hodiny

Vyučující hodinu zakončí zdůrazněním správného nastavení morálních hodnot jednotlivce. V žebříčku by se měla objevit nejen laskavost a spravedlnost, ale také úcta k životu, tolerance nebo ochota odpouštět. Poděkuje a pochválí žáky za práci a kreativitu projevenou v hodině. Společným rozloučením hodinu ukončujeme.

⁹⁶ První tři skupiny dostanou nakopírovaný text z podkapitol předložené diplomové práce. Text se vzpomínkou pasekáře Jana Gajdoše nalezneme v kapitole přílohy diplomové práce.

Závěr

Diplomová práce se zaměřuje na období druhé světové války v Ratiboři na Vsetínsku, konkrétně na život v obci a osudy místních obyvatel v této nelehké době. Ratiboř se nachází na území Beskyd, kde v posledních letech války byly vyslány oddíly partyzánského hnutí za účelem oslabení nacistů. Diverzní aktivita těchto skupin ovlivnila vývoj událostí a život na celém území Valašska. Postupně se na ně navazovaly i ostatní odbojové organizace, které na našem území vznikly již od vypuknutí válečného konfliktu. Proto i vzpomínky ratibořských pamětníků jsou především spojeny s tímto druhem odboje. Ve vzpomínkách se nejčastěji vracejí k osobním setkáním se členy partyzánského hnutí nebo na události úzce spjatých s jejich činností.

Cílem diplomové práce bylo poskytnout ucelený náhled na život v obci Ratiboř za druhé světové války. Hlavním zdrojem informací teoretické části je kronika obce Ratiboř z let 1923 – 1955, jejíž originál je uložen ve státním archivu ve Vsetíně, kopii lze stáhnout z oficiálních webových stránek obce Ratiboř. Kronikářem ve válečném období byl pan Jan Škrla, který vykonával funkci ratibořského starosty dvě volební období před vypuknutím války. Za druhé světové války byl Jan Škrla členem obecního zastupitelstva. Informace z kroniky neobsahují však ucelený výklad událostí, ale zahrnují pouze ty, ke kterým se mohli občané či představitelé obce vyjádřit, nebo ty, které život v obci nějakým způsobem ovlivnily.

V první kapitole se seznámíme s okresem Vsetín. Následující kapitoly diplomové práce se zaměřují na popis doby vycházející ze zápisů z obecní kroniky. Druhá kapitola podává krátký nástin událostí a poměrů v Ratiboři za první světové války a v meziválečném období. Třetí kapitola začíná příchodem Němců do obce a událostmi spojených se zatýkáním a zaváděním nových pravidel. Poslední část kapitoly je věnována průběhu osvobození obce a poválečnému vývoji. Jelikož Ratiboř nese od konce války titul partyzánská obec, čtvrtá kapitola práce se krátce zaměřuje na působení odbojových organizací, především partyzánské hnutí v obci a jednu z hlavních událostí – schůzi vedoucích členů ilegálních organizací východní Moravy konanou na ratibořské pile, která ovlivnila následující vývoj situace na Valašsku. Pátá kapitola je popisem ratibořských pasek a vysvětlením jejich role v odbojářské činnosti a události, které se zde odehrály.

K dokreslení pohledu a přiblížení atmosféry 20. století slouží internetová sbírka Paměť národa, která poskytuje videonahrávky nebo audiozáznamy rozhovorů s pamětníky, kteří byli svědky důležitých momentů historie. V dostupné databázi jsou i rozhovory s ratibořskými

rodáky, kteří bydleli na místních samotách nebo se jinak podíleli na činnosti odboje. Výuc těchto rozhovorů nalezneme v šesté kapitole práce.

Praktická část, zařazení tématu do kurikula základního vzdělávání a kurikula gymnázií je obsahem poslední sedmé kapitoly. Hlavním cílem této části bylo navrhnout, jak zvolenou část regionálních dějin předat žákům. Vzhledem k náročnosti a charakteru tématu, jsem zvolila jako efektivní formu předání poznatků formu exkurze přímo v obci Ratiboř pro žáky devátých ročníků základních škol. Uvedla jsem detailní popis průběhu exkurze i nástin všech administrativních a organizačních úkonů, které jsou nutné před samotnou realizací. Jako edukační materiál pro žáky bude pracovní list, který budou v průběhu exkurze vypracovávat. Návrh pracovního listu s odpověďmi najdeme v oddílu přílohy diplomové práce. Výklad exkurze bude zhotoven z teoretické části diplomové práce, doplněn o výklad manželů Vackových ve vojenském muzeu u Hynků v Borčí. Součástí praktické části je i návrh přípravy vyučovací hodiny občanské výchovy na téma vybrané osudy obyvatel Ratiboře za 2. světové války. Zaměříme se především na sociální aspekt a dopady válečných konfliktů na obyvatelstvo. Aktivita bude v hodině přenechána převážně žákům formou skupinové práce.

Zhotovením diplomové práce jsem si rozšířila znalosti o své rodné Ratiboři. Ráda bych tyto informace předala v budoucnu i svým žákům a pokusila se v nich probudit zájem o historii jejich rodné obce. Stanovené cíle diplomové práce považuji tak za splněné.

Při čtení literatury a pramenů týkajících se válečného období se mi naskytlo hned několik pohledů hodnotících činy v této nelehké době. Myslím, že nejsme schopni se vůbec vžít do tehdejší atmosféry strachu, proto bych radikálnější soudy nevynášela. Můžeme si však odnést ponaučení a hledat paralely s dnešní dobou, které nám mohou pomoci k utvoření kritického názoru na aktuální dění ve světě.

Seznam použité literatury a elektronických zdrojů

Prameny

Ratbořská kronika č. 1 (1923 – 1955), státní okresní archiv Vsetín.

Literatura

BALETKA, Ladislav a ZAPLETAL, Ladislav. *Okres Vsetín*. Ostrava: Profil, 1987.

JURÁŇ, Josef a kolektiv autorů. *Ratiboř – valašská dědina*. Ratiboř, 2006.

HAVLIŠ, Vladimír. *Zbrojovka Vsetín 1937 – 1972*. Vsetín, 1972.

HAŠA, Stanislav a kolektiv autorů. *Partyzánská obec Ratiboř*. Ostrava: Moravské tiskařské závody, 1980.

ČERMÁK, Jindra. *Valašsko tvrz nedobytná*. Praha: svoboda, 1945.

PŘIKRYL, Josef. *1. čs. Partyzánská brigáda Jana Žižky: srpen – listopad 1944*. Ostrava: Profil, 1976.

JANIŠ, Dušan, MAŠLÁŇ, Pavel. *Vsetín v době okupace*. Vsetín: Muzeum regionu Valašsko, p.o. 2012.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník. 4. aktualiz. Vyd.* Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

VŠETEČKOVÁ, Nela. *Partyzánský odboj na Valašsku*. Bakalářská práce. Olomouc: PdF UP, 2018.

Internetové zdroje

Charakteristika okresu Vsetín. [online]. [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xz/charakteristika_okresu_vsetin

Ratiboř (okres Vsetín). Online. [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Ratiboř_\(okres_Vsetín\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Ratiboř_(okres_Vsetín))

Ratiboř (okres Vsetín). [online]. cit. 2024-02-18]. Dostupné z: <https://www.valach.cz/clanky/ratibor-okres-vsetin-informace-a-podrobnosti/>

Ratiboř (okres Vsetín). [online]. [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Ratiboř_\(okres_Vsetín\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Ratiboř_(okres_Vsetín))

Ratibořská naučná stezka Zapomenuté osudy. [online]. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://ratibor.cz/obec/stezka/zapomenute-osudy>

Ratibořská naučná stezka Zapomenuté osudy. [online]. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://ratibor.cz/soubor?s=trail%2F1%2Ffiles%2Fiijzii8v.pdf>

Vzdělávací oblast Člověk a společnost – úvod. [online]. [cit. 2024-04-06]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10612>

Vzdělávací oblasti Člověk a společnost v RVP G. [online]. [cit. 2024-04-06]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/artefact.php?artefact=59370&view=3711&block=24595>

Školní vzdělávací program Brána poznání. [online]. [cit. 2024-04-06]. Dostupné z: https://www.zshostalkova.org/modules/file_storage/download.php?file=7d3567ad%7C33&inline=1

Vojenské muzeum. [online]. [cit. 2024-04-23]. Dostupné z: <https://ratibor.cz/spol/vojenske-muzeum>

Doporučení MŠMT k výuce dějin 20. století. [online]. [cit. 2024-05-23]. Dostupné z: UserFiles_file_Clanky_2009-2012_z1665eg45p.pdf

Paměť národa. [online]. [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: https://www.pametnaroda.cz/cs?psafe_param=1&gad_source=1&gclid=CjwKCAjw65-zBhBkEiwAjrqRMctuGfqFf9VRlX3GiqlH3haKqhFvyHgoceJYKvBILTMLEsxeVSTV7BoCfywQAvD_BwE

Seznam Příloh

1. Příloha – Pracovní listy
2. Příloha – Řešení pracovních list
3. Příloha – Vzpomínka pasekáře Jana Gajdoše

1. Příloha – pracovní listy

OBDOBÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY V RATIBOŘI

1. Co už víme?

Spoj dvojice, které k sobě patří:

1) 1. 9. 1939	A) Konec 2. světové války
2) Adolf Hitler	B) Vpád nacistických vojsk na území Československa
3) 8. 5. 1945	C) Země bojující během 2. světové války proti Německu
4) Gestapo	D) Vůdce nacistického Německa
5) 15. 3. 1939	E) Armády spojenců, které osvobodily naše území
6) USA, VB, SOV, SVAZ	F) Začátek 2. světové války
7) Americká a Rudá armáda	G) Tajná německá policie

Co se stalo s územím Československa v období druhé světové války?

Čechy a Morava:

Pohraniční oblasti – Sudety:

Slovensko:

2. Napiš 10 věcí, které tě napadnou v souvislosti s obcí Ratiboř.

3. Pila v Ratiboři.

V období války si prostory pily pronajímal:

Součástí areálu byl i:

Proč byla pila vybrána pro potřeby odboje:

Kdo je to partyzán:

Partyzánská schůze na pile:

Kdo se sešel a proč?

Jak to dopadlo?

4. Paseky:

Hory, pastviska, chudá políčka, na kterých roste kamení, drobné osady, ale většinou samoty, „paseky“ – chalupy ztracené v moři lesů, lidská hnízda vzdálená od sebe navzájem a od nejbližší vesnice třeba několik hodin cesty, v zimě nedostupná – to jsou Beskydy, Valašsko.

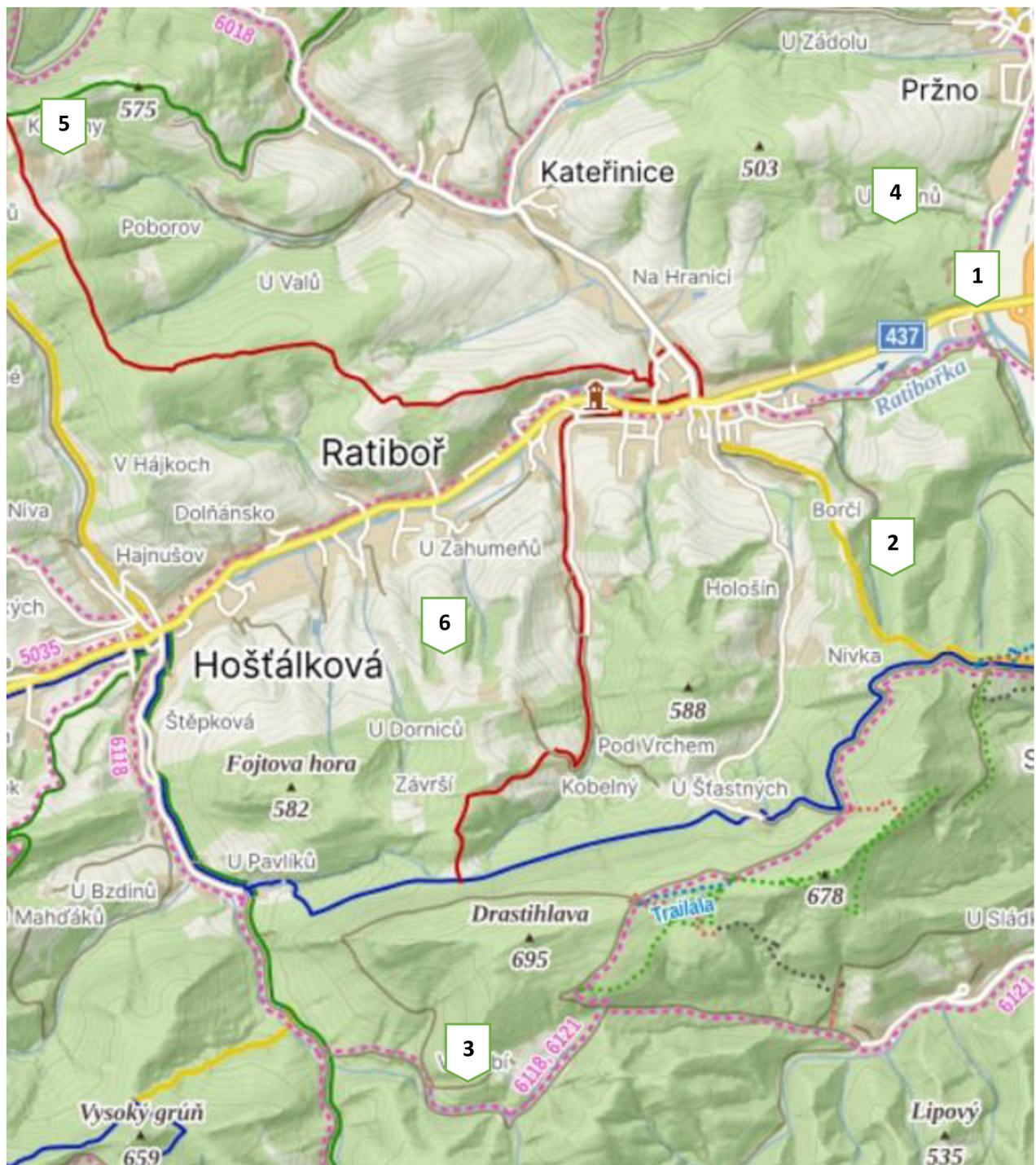
A)

Paseky za 2. sv. války

B) Vojenské muzeum u Hynků v údolí Borčí:

Vlastní poznámky

5. Doplně k číslům v mapě názvy míst:

Poznámky k místům:

6. Ctibor Čermák: pokus se popsat jeho život.

Kde se narodil? Kde studoval? Jaký byl jeho poslední partyzánský úkol? Jak zemřel? Atd...

Přijdeš na to, jak Ctiborovi říkali?

-...|---|.-.|..|...|

A ..	J	S ...	1
B	K ---	T -	2
C	L	U ...	3
D ...	M --	V	4
E .	N ..	W ---	5
F	O ---	X	6
G ---	P	Y	7
H	Q	Z	8
I ..	R ...	0	9

7. Osvobození obce Ratiboř:

Kdy?

Kdo?

Jak to dopadlo s německými obyvateli?

Kdo se stal starostou obce v prvních poválečných volbách?

8. Zkus z hlavy:

1.	S	U	D	E	T	Y													
2.		B	E	N	E	Š													
			3.	N	A	C	I	S	T	I	C	K	Á						
			4.	V	A	Ř	Á	K	O	V	A								
5.	M	Y	N	A	Ř	Í	K												
			6.	G	E	S	T	A	P	O									
			7.	K	V	Ě	T	E	N										
8.	P	A	R	T	Y	Z	Á	N											
			9.	B	O	R	I	S											
10.	P	R	O	T	E	K	T	O	R	Á	T								
			11.	M	N	I	CH	O	V										
			12.	L	U	D	V	Í	K										

1. Jak se nazývají pohraniční oblasti.
2. Roku 1935 se stal po odstoupení T. G. Masaryka Československým prezidentem.
3. Strana, která se v čele s Adolfem Hitlerem dostala v roce 1933 k moci v Německu.
4. Jméno paseky, která ležela mezi obcemi Lačnov a Pozdětchov. Koncem války byla Němci vypálena.
5. Příjmení majitele ratibořské pily za 2. světové války.
6. Tajná policie nacistického Německa.
7. Ve kterém měsíci skončila 2. světová válka.
8. Ozbrojený bojovník bojující proti nacistům, nepatří k žádné armádě, ukrývá se nejčastěji v horách.
9. Přezdívka partyzána Čermáka, který padl v Ratiboři.
10. Státní zřízení, které bylo na našem území vyhlášeno 16. 3. 1939.
11. Město, ve kterém se roku 1938 uskutečnila schůze Německa, Francie, Velké Británie a Itálie. Rozhodovali o osudu našeho pohraničí.
12. Jméno pasekáře Hynka z Borčí, který pomáhal odboji a se svou rodinou ukrývali partyzány.

Tajenka:

9. Zhodnot' dnešní exkurzi.

Jaký smajlík by dnešní exkurzi vystihoval?

Co bys napsal kamarádovi o dnešním školním dnu?

2. Příloha – řešení pracovních listů

OBDOBÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY V RATIBOŘI

1. Co už víme?

Spoj dvojice, které k sobě patří:

1) 1. 9. 1939	A) Konec 2. světové války
2) Adolf Hitler	B) Vpád nacistických vojsk na území Československa
3) 8. 5. 1945	C) Země bojující během 2. světové války proti Německu
4) Gestapo	D) Vůdce nacistického Německa
5) 15. 3. 1939	E) Armády spojenců, které osvobodily naše území
6) USA, VB, SOV. SVAZ	F) Začátek 2. světové války
7) Americká a Rudá armáda	G) Tajná německá policie

1) F, 2) D, 3) A, 4) G, 5) B, 6) C, 7) E

Co se stalo s územím Československa v období druhé světové války?

Čechy a Morava: *Protektorát Čechy a Morava*

Pohraniční oblasti – Sudety: *připojeny k Německu*

Slovensko: *Samostatný stát*

2. Napiš 10 věcí, které tě napadnou v souvislosti s obcí Ratiboř.

3. Pila v Ratiboři.

V období války si prostory pily pronajímal: *Florián Mynařík*

Součástí areálu byl i: *Mlýn*

Proč byla pila vybrána pro potřeby odboje: *Nenápadné předávání inf díky neustálému pohybu pasekářů, kteří dováželi dřevo a u kterých se partyzáni ukrývali, velké prostory s elektrikou, ale bez oken*

Kdo je to partyzán: *Ozbrojený bojovník, který bojuje proti nacistům, nepatří k žádné armádě, úkryty má v lesích, využívá*

Partyzánská schůze na pile:

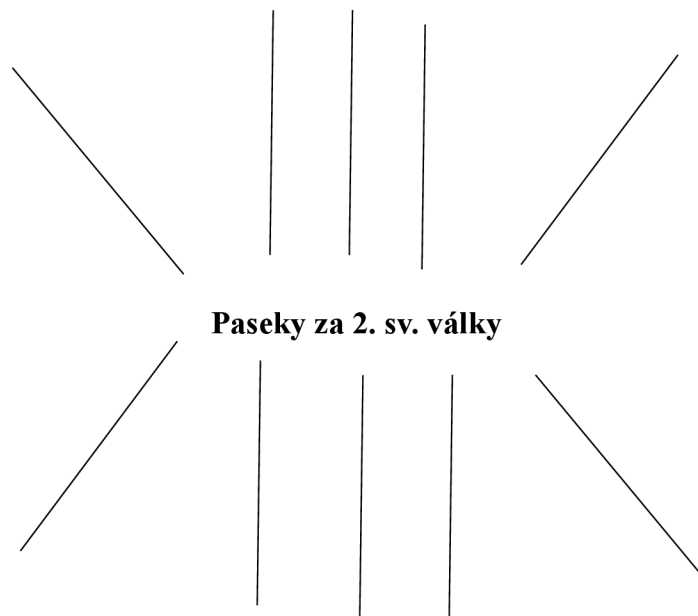
Kdo se sešel a proč? *Hlavní představitelé ilegálních odbojových skupin ze Vsetínska (Moravy) za účelem dohodnutí spolupráce a zásobování.*

Jak to dopadlo? *Zajištění zásobování ze Zbrojovky Vsetín, proběhla přestřelka – dva partyzáni zastřeleni -> pátrání gestapa -> odbojáři se museli neprodleně vzdalit od Ratiboře*

4. Paseky:

Hory, pastviska, chudá políčka, na kterých roste kamení, drobné osady, ale většinou samoty, „paseky“ – chalupy ztracené v moři lesů, lidská hnízda vzdálená od sebe navzájem a od nejbližší vesnice třeba několik hodin cesty, v zimě nedostupná – to jsou Beskydy, Valašsko.

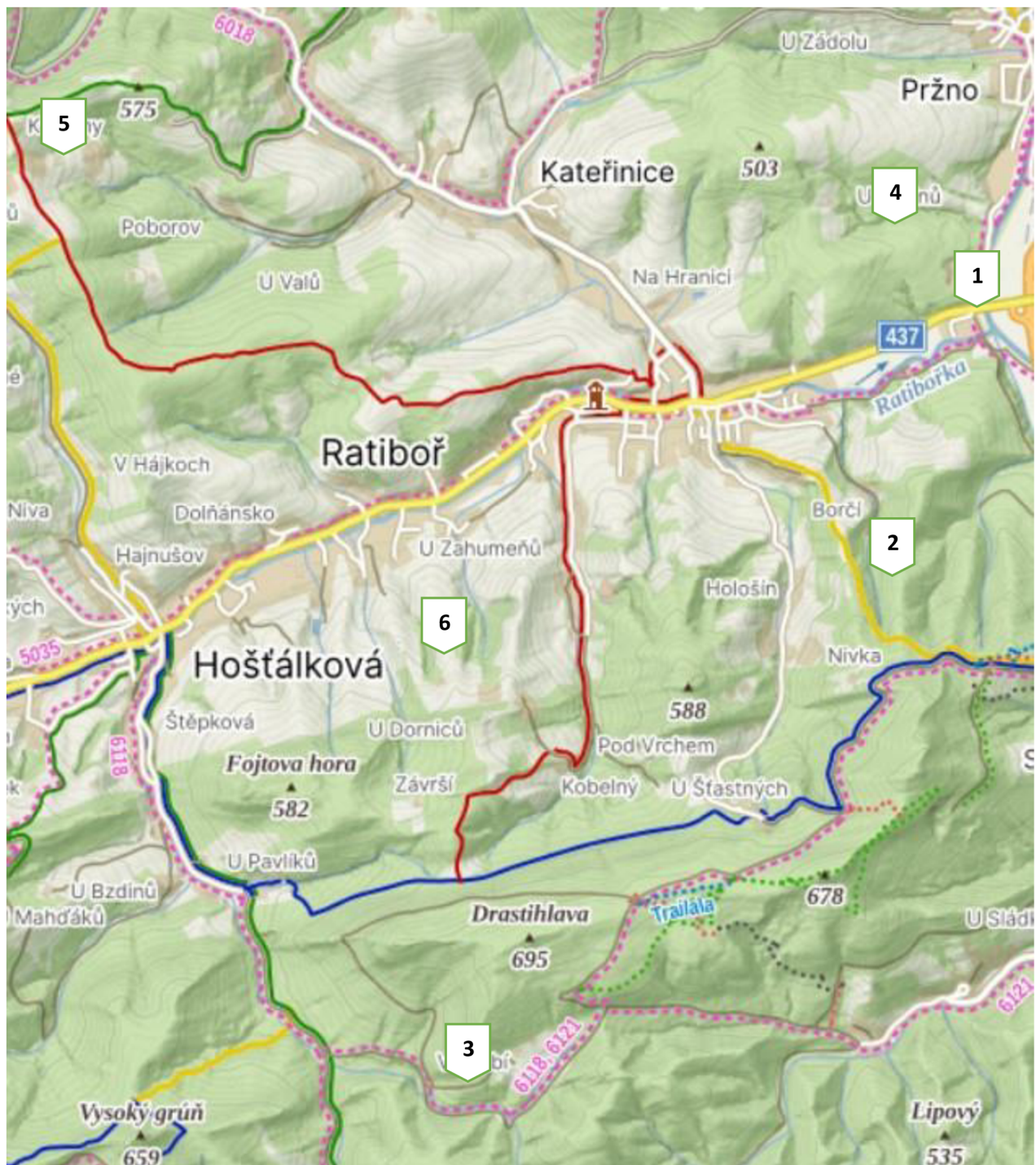
A)

B) Vojenské muzeum u Hynků v údolí Borčí:

Vlastní poznámky

5. Doplně k číslům v mapě názvy míst:

Poznámky k místům:

1 – pila v Ratiboři – partyzánská schůze, 2 – údolí Borčí – vojenské muzeum u Hynků, bunkr pro partyzány, 3 – Hrabí – pasekářská osada na hranici s Liptálem, 4 – U Malinů – malé hospodářství na hranici s Pržnem, 5 – Končiny - , 6 Spivalova dolina – místo popravy zajatců z Vařákových pasek

6. Ctibor Čermák: pokus se popsat jeho život.

Kde se narodil? Kde studoval? Jaký byl jeho poslední partyzánský úkol? Jak zemřel? Atd...

- *Narozen 6. 5. 1926 ve Znojmě, rodina se přestěhovala do Hlubokých Mašůvek na Slovensko*
- *Studoval učiliště obuvnické firmy ve Zlíně -> odešel na Slovensko, kde složil partyzánskou přísahu*
- *Dostat zpět od nacistů shozenou vysílačku, úkol nedokončil, Němci ho pronásledovali a několikrát postřelili do nohy*
- *Podle partyzánské přísahy zvolil smrt svým posledním odjištěným granátem, než aby padl do zajetí*

Přijdeš na to, jak Ctiborovi říkali?

-...|---|.-.|..|...| -> BORIS

A	.-	J	S	...	1
B	K	---	T	-	2
C	L	U	---	3
D	---	M	--	V	4
E	.	N	--	W	---	5
F	O	---	X	6
G	---	P	Y	7
H	Q	Z	8
I	..	R	---	0	-----	9

7. Osvobození obce Ratiborž:

Kdy? 5. května 1945

Kdo? Jednotky československého armádního sboru a Rudá armáda

Jak to dopadlo s německými obyvateli? Benešovy dekrety – odsun Němců, oběti pomsty poválečné euforie, odvezení do pracovních táborů

Kdo se stal starostou obce v prvních poválečných volbách? Florian Mynařík

8. Zkus z hlavy:

1.	S	U	D	E	T	Y													
	2.	B	E	N	E	Š													
		3.	N	A	C	I	S	T	I	C	K	Á							
		4.	V	A	Ř	Á	K	O	V	A									
5.	M	Y	N	A	Ř	Í	K												
		6.	G	E	S	T	A	P	O										
		7.	K	V	Ě	T	E	N											
8.	P	A	R	T	Y	Z	Á	N											
	9.	B	O	R	I	S													
	P	R	O	T	E	K	T	O	R	Á	T								
10.	11.	M	N	I	CH	O	V												
	12.	L	U	D	V	Í	K												

1. Jak se nazývají pohraniční oblasti.
2. Roku 1935 se stal po odstoupení T. G. Masaryka Československým prezidentem.
3. Strana, která se v čele s Adolfem Hitlerem dostala v roce 1933 k moci v Německu.
4. Jméno paseky, která ležela mezi obcemi Lačnov a Pozdřechov. Koncem války byla Němci vypálena.
5. Příjmení majitele ratibořské pily za 2. světové války.
6. Tajná policie nacistického Německa.
7. Ve kterém měsíci skončila 2. světová válka.
8. Ozbrojený bojovník bojující proti nacistům, nepatří k žádné armádě, ukrývá se nejčastěji v horách.
9. Přezdívka partyzána Čermáka, který padl v Ratiboři.
10. Státní zřízení, které bylo na našem území vyhlášeno 16. 3. 1939.
11. Město, ve kterém se roku 1938 uskutečnila schůze Německa, Francie, Velké Británie a Itálie. Rozhodovali o osudu našeho pohraničí.
12. Jméno pasekáře Hynka z Borčí, který pomáhal odboji a se svou rodinou ukrývali partyzány.

Tajenka: DEN VÍTĚZSTVÍ – státní svátek, 8. května

3. Příloha – Vzpomínka pasekáře Jana Gajdoše

97

PASEKA U SALAŠNÍKŮ V HOLOŠÍNĚ

Chalupa pasekáře Jana Gajdoše se tiskne k mohutné stráni a tvoří jedinečný celek s celým okolím. Přílehlavě se tu říká „Za hrbem“. Také tato chalupa se stávala místem odpočinku partyzánů.

Pasekář Jan Gajdoš vzpomíná:

„Právě jsme zhasli lampu. V kamnech dohořovalo bukové poleno, když tu najednou někdo zabouchal na dveře. Vyskočil jsem z postele a ptám se ze síně: ‚Kdo je tam?‘ Odpověď byla stručná: ‚Otevři a uvidíš!‘ Odsunul jsem závoru. Venku štěkal pes, zavolal jsem na něj a uklidnil ho. Do kuchyně vstoupil Stěpanov, čtyři partyzáni stáli na podsínku. Stěpanov mne oslovil: ‚Dej nám najíst, jsme hladoví. Celý den jsme nejedli.‘ V armárce byla poslední půlka chleba. Pro pět osob to bylo velmi málo. Na nový chléb bylo teprve zaděláno v dížce. Přiložili jsme do sporáku, za chvíli oheň vesele praskal. Postavil jsem na kamna mléko a zemáky v ‚kožce‘.

Partyzáni posedali v jizbě okolo stolu. Jeden držel venku stráž. Rozhovor začal otázkou: ‚Byli tu Germáni??‘ ‚Ne! Nikdo tu nebyl,‘ odpověděl jsem. Nato odpověděl Stěpanov: ‚Ja znaju, kde je. My tam dnes byli. Leželi v chras-tí. Pár kroků šli od nás. Bylo jich 26 a nás jenom 5. Ukazováček na spoušti, pes nás nevyčenichal. Nebylo možné zahájit palbu proti takové přesile.‘ Mléko vřelo, odstavil jsem proto hrnec a naléval do hrnků. Stěpanov dělil chléb. Sám si neukrojil, protože již nezbylo. Vzal si zemáky.

Ještě dnes si vzpomínám, jak hluboce mne tato příhoda dojala. Takový byl Stěpanov. Přísný velitel, ale starostlivý. Jídlo museli mít nejdříve jeho lidé. Sám si vzal až poslední.“

„Podruhé přišli zase v noci. Tentokrát přivedl Stěpanov raněného partyzána. Dal jsem jim najíst, vzal jsem deky a ustlal jim ve stodole. Když ráno vstali, umyli se a oholili. Zatím se nachystala snídaně. Mezi řečí jim povídám: ‚U Zástěry leží raněný partyzán. Všechny nás odmítá a s nikým nechce mluvit, jen se svým velitelem.‘ Bylo rozhodnuto, že se tam vypravíme. Stěpanova tam tehdy dovedl Uhřík, já jsem tam došel až poslední. Do smrti nezapomenu na to, čeho jsem byl uvnitř svědkem. Když vešel Stěpanov do chalupy a spatřil raněného, rusky ho oslovil. Ten jako by zapomněl na všechnu bolest, vyskočil z postele a už se objímali. Stěpanov vyslechl zprávu, jak ke zranění partyzána došlo, obvázal mu hojící se rány a plně se o něho postaral. Poslal mu léky, boty a teplé prádlo. Za několik dní se již uzdravený partyzán hlásil ve štábu brigády.“*]

*] Ze vzpomínek pasekáře Jana Gajdoše

⁹⁷ Haša, S. a kolektiv. *Partyzánská obec Ratiboř*. Ratiboř, 1980. s. 56.